П Л А Н О В О
З А Д А Н И Е

ЗА

ИЗРАБОТВАНЕ НА ОБЩ УСТРОЙСТВЕН ПЛАН НА ОБЩИНА БОРИНО

/РАБОТЕН ВАРИАНТ/

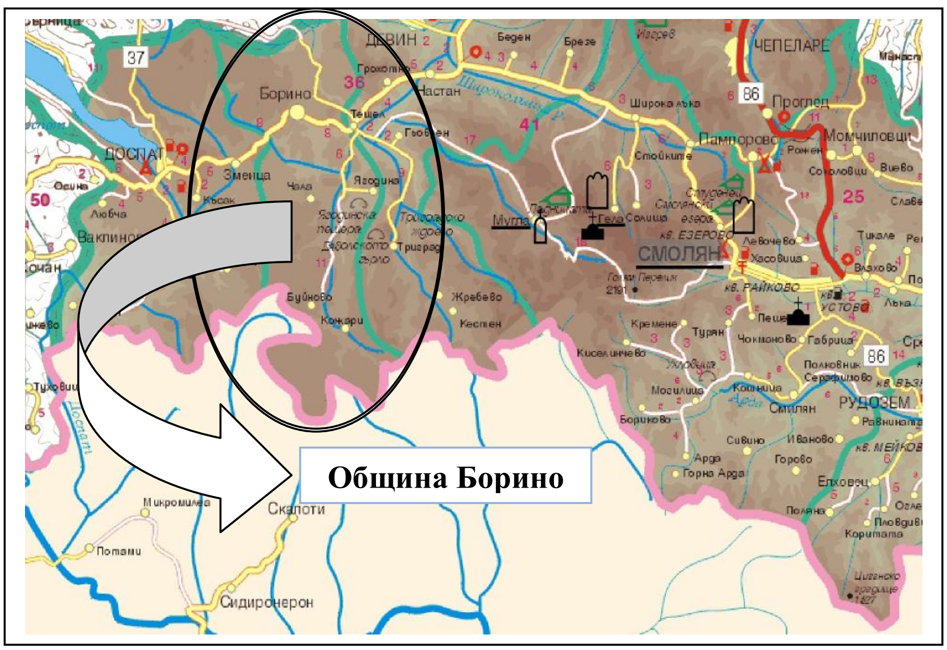

ВЪЗЛОЖИТЕЛ: ОБЩИНА БОРИНО

май, 2013г.

11.1. Образование и детски заведения
11.2. Здравеопазване
11.3. Културен сектор
- **Култура**
- **Културно-историческо наследство**

11.4. Търговия, хранене, услуги, административно-делово и финансово обслужване
12. Спорт

13. Изводи и препоръки към ОУПОБ

IV. ИЗИСКВАНИЯ КЪМ ПРОЕКТНОТО РЕШЕНИЕ НА ОУПОБ
1. **Визия за развитие**
2. **Стратегически цели и приоритети**
3. **Методически изисквания към аналитичните проучвания**
4. **Методически изисквания към стратегическите прогнозни проучвания**
5. **Общи изисквания към проектното решение**

V. ПРАВИЛА ЗА ПРИЛАГАНЕ НА ОУП, УСТРОЙСТВЕНО ПЛАНИРАНЕ, ОРГАНИЗАЦИОННИ И ТЕХНИЧЕСКИ ИЗИСКВАНИЯ
1. **Правила и нормативи за прилагане на ОУПОБ**
2. **Последващо устройствено планиране**

VI. ОБЕМ, СЪДЪРЖАНИЕ И СРОК НА ДЕЙСТВИЕ НА ОУПОБ
1. **Необходима изходна информация за изработване на ОУПОБ**
2. **Изисквания за фазите, обема, съдържанието, вида и начин на представяне на ОУПОБ**

VII. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

ИЗПОЛЗВАНА ЛИТЕРАТУРА

I. ОСНОВАНИЯ ЗА ИЗРАБОТВАНЕ НА ОБЩ УСТРОЙСТВЕН ПЛАН НА ОБЩИНА БОРИНО

Основанията за изработване на Общ устройствен план на община Борино могат да бъдат формулирани по следния начин:

Първо Необходимостта от Общ устройствен план на община Борино, се обосновава с настъпилите съществени изменения в социално-икономическата среда и условията, в които се развиват икономиката, социалната сфера, техническата инфраструктура. Тези промени дават отражение върху процесите, свързани с развитието на основните функционални системи на община Борино ("Обитаване", "Труд", "Обслужване", "Отдих"), които имат определени изисквания и към устройственото планиране на градската територия;

Второ Необходимостта от Общ устройствен план на община Борино се обуславя и от устройствените последици, произтичащи от промените в законодателството, свързано със собствеността на гражданите, реституционните закони и др.;

Трето За община Борино не е изготвян общ устройствен план.

Четвърто Целите и приоритетите в развитието на община Борино заложени в приетите и действащи стратегически и планови документи за периода 2007 – 2013 – 2020г. налагат промени в строителните граници на града. Разширяването на урбанизираните територии се обосновава с прилагането на по-високи стандарти за различните функционални системи и устройствени среди – например за степента на жилищната задоволеност, на зелените площи, за транспортно-комуникационната инфраструктура, отдих, туризъм и др. Същите следва да бъдат доказани и утвърдени с проучвания, свързани с изработването на Общия устройствен план на община Борино.

Освен посочените конкретни основания има и други сериозни аргументи за изработване на ОУП на община Борино. Новите условия в развитието на с. Борино и община Борино са свързани с появата на процеси, които са в противоречие. Понастоящем възниква необходимост от прилагане на качествено нови принципи и практически подходи в устройственото планиране, които следва да отчитат:

- качествено новите условия в развитието на различните видове среди – нормативно-правна, икономическа, социална, информационна, устройствена;
- равнопоставеност във формите на собственост,
- различни подходи при определяне цените на поземлените ресурси с използване на пазарните критерии за търсенето и предлагането;
- възможности за инвестиционна инициатива и еднакви условия и баланс на интересите на всички участници в устройствения процес.

Актуалните устройствени планове на отделните териториални единици и на отделни населени места от тях, разглеждани в единство със

3. Задачи на плановото задание

Нормативните изисквания и практиката по съставяне на Планови задания за изработване на ОУП на общини дават възможност да се формулират и неговите задачи. Част от задачите на Плановото задание са с проучвателен, а друга – с методически характер. Същите могат да бъдат обобщени и отнесени в няколко основни групи, насочени към:

- Обобщаване на досегашните проучвания на територията на община Борино и през последните години, които са както с устройствен, така и със стратегически и планов социално-икономически и инфраструктурен характер, имащи отношение към развитието на община Борино през следващите 1-2 десетилетия;
- Проучвания за влиянието на комплекса от фактори, които ще оказват въздействие не само върху социално-икономическото развитие на общината, а и върху устройственото планиране на територията, като се акцентира върху ограничителите и стимулаторите на пространственото развитие на урбанизираните територии;
- Обосноваване на предварителни общи параметри на бъдещия ОУП на община Борино (някои от които – експертно обосновани) за работно ползване от екипа, който ще бъде избран да изработи новия ОУП;
- Препоръчителни методически насоки и подходи за изработване на ОУП на община Борино, базирани на изискванията на действащата законова и подзаконова уредба по ТСУ, на другите закони, имащи отношение към развитието на територията, относно обема, структурата и съдържанието на видовете проучвания, фазите, етапите и видовете ППР по предварителния и окончателния проект, прогнозният хоризонт на действие на ОУП и др.
- Формулиране на предложения за необходимите организационни действия, които да бъдат предприети от Кмета на общината и от Общинската администрация по изработването на ОУП и неговото по-нататъшно процедиране (възлагане, обсъждане, приемане от Общинския експертен съвет и одобряване от Общинския съвет на община Борино).
- Регламентиране на общия режим на устройство на всяка от териториите по предходната точка, при съблюдаване на режимите, установени със специални закони.
- Обосноваване развитието на комуникационно-транспортната инфраструктура на общината и определяне съответстващото му усъвършенстване на транспортните мрежи.
- Усъвършенстване на мрежата на социалната инфраструктура.

- Обосноваване развитието на техническата инфраструктура и определяне разположението на мрежите и съоръженията им на територията на общината, както и връзките им с териториите на съседните общини.
- Идентифициране на територите с вероятно разпространение на предвидими природни бедствия и регламентиране на необходимите превантивни мерки и начини на устройство и защита.
- Регулиране на взаимодействието между устройството на територията на общината и природната й среда, с оглед нейното опазване. Регламентиране на допустимото натоварване на естествените рекреационни и други ресурси, с оглед опазването им.
- Осигуряване на условия за опазване и социализация на обектите на културно-историческото наследство и природните забележителности.
- Определяне на мероприятия за възстановяване на нарушени територии, както и на евентуално необходими ландшафтно-устройствени мероприятия.
- Обобщаване на досегашните проучвания за територията, правени по различни поводи, които могат да бъдат използвани за целите на бъдещия ОУП на общината;
- Идентифициране, систематизиране и представяне в синтезиран вид виждания за влиянието на комплекса от фактори, които имат стимулиращо и задържащо влияние за развитието на социално-икономическия и инфраструктурен комплекс на общината;
- Разкриване, оценка и представяне евентуалните ограничители и стимулатори на пространственото развитие на общината;
- Определяне на общите параметри на ОУПОБ, както и изискванията, които следва да бъдат отчитани в процеса на проучванията през различните етапи и фази на работата по плана;
- Предлагане на съответни методически подходи за изработване на предварителния и на окончателния проект на плана, етапите, времетраенето и процедирането по утвърждаване и влизането му в сила;
- Предлагане на прогнозните хоризонти, за които се разработва ОУПОБ, в т.ч. срока на действие на самия план и прогнозния хоризонт на урбанистичната хипотеза.

4. Нормативни изисквания

Основните постановки и формулираните в него изисквания към бъдещия Общ устройствен план на община Борино, отчитат редица правни норми от действащото законодателство и съответстващата му подзаконова

уредба, имащи отношение към социално-икономическото развитие и териториалното планиране.

На първо място, Плановото задание следва да се съобразява със законовите и подзаконови норми в сферата на устройственото планиране, касаещи структурата, обема и организацията на проучвателните и проектантски работи по изработване на самия ОУП. Основните нормативни документи в посоченото направление са ЗУТ и някои от наредбите, свързани с неговото прилагане и на първо място Наредба № 7 и 8 на МРРБ. В методическо отношение процедурите по тези въпроси са изяснени и широко прилагани в устройствената практика.

На второ място, с нормативните изисквания съдържащи се в законовата и подзаконова уредба по териториално устройство, при разработването на Плановото задание за изработване на ОУП на община Борино се отчитат изискванията на нормативната уредба, уреждаща обществените отношения при развитието на отделните функционални системи – обект и на бъдещия ОУП. Същите се уреждат със законовата и подзаконова уредба в сферата на собствеността, на опазване на околната среда, промените в предназначението на земеделските земи и др.

На трето място, Следва да бъдат отчитани и секторните изисквания и секторните политики за развитие на община Борино.

5. Други изисквания

Плановото задание за изработване на ОУП на община Борино до голяма степен съдържа и постановки, препоръчващи осигуряване на условия за практическото прилагане на европейските принципи за пространственото развитие (съчетаване на социално-икономическото развитие с устройственото планиране). Същите следва да се прилагат и като условие за изграждане на качествена, балансирана и устойчива жизнена среда.

III. ХАРАКТЕРИСТИКА И СЪСТОЯНИЕ НА ФУНКЦИОНАЛНИТЕ И ИНТЕГРИРАЩИ СИСТЕМИ

1. Кратка регионална характеристика и връзки

През България преминават два основни „Евро–азиатски" инфраструктурни коридори - № 10 – „Лондон – Калкута" и № 8 – „Пътят на коприната – Бриндизи – Пекин". Тези коридори преминават надлъжно през страната и Борино стои встрани от тях. Тази му странична позиция е недостатък и предимство. Недостатъкът е в сравнително по-ниските нива на урбанизация, последвани от по-ниски темпове на социално-икономическо развитие; предимството – съхранена природа, качество, по-ценно от силно урбанизираните територии. За разлика от тези надлъжни връзки, напречните са слабо развити и това затруднява интеграцията на Балканите в Европейски съюз, поради което тяхното развитие е цел от първостепенно значение. В системата от тези връзки, Смолян е опорен пункт на напречна урбанизационна ос – Тракия – Бяло море. Развитието на тази ос е основна предпоставка за равномерното, балансирано развитие на Южен централен район. Така община Борино от крайграничен, проблемен, изостанал район, със своето основно предимство – съхранената природа, има всички предпоставки за превръщането му в атрактивен, привлекателен туристически център от европейско ниво.

Община Борино е разположена приблизително по средата между двата напречни пункта за връзка с Република Гърция: на запад – Гоце Делчев (реализиран), а на изток – Смолян – Рудозем – Ксанти (предстоящ за отваряне). Тази хоризонтална връзка ще се доразвива и е залегнала в стратегията за развитие на Южен централен район като скоростен път и е известна като „Орфеев туристически кръг".

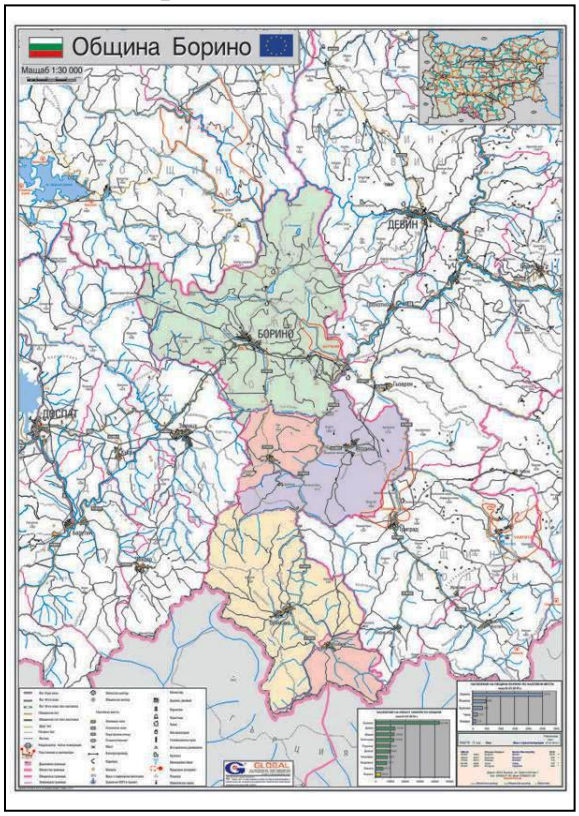

Основни географски характеристики

Община Борино е създадена през 1978 г. и е разположена в Югозападна част на Родопския масив в област Смолян, Южен централен район. На юг тя граничи с Република Гърция, на изток с община Девин, на север с община Батак, а на запад с община Доспат. Административен център на община Борино е с. Борино.

Общината е с територия 167 кв. км., включва пет населени места, а именно: с. Борино, с. Ягодина, с. Буйново, с. Кожари, с. Чала и съставлява 5,2 % от територията на област Смолян.

Средната надморска височина е от 1050 до 1600м. Климатът е преходно континентален, умерено топъл, характеризиращ се с по-ниски летни температури и по-обилни снеговалежи. Релефът е типичен планински, с характерните особености за тази част на Родопите – стръмни и урвести места, полегати била и дълбоки долове.

2. Кратка историческа характеристика

Една от люлките на европейската цивилизация е планината Родопи. Първобитните хора са живели тук 65 000 – 60 000 пр. Хр. Първите следи от човешко присъствие в нея /Родопи/ са открити в с. Борино близо до хижа "Орфей" – кремъчни оръдия на труда.

През есента и зимата енеолитните хора са живеели в пещерите от района. За това свидетелствуват откритите огнища, датиращи от 4 000 – 3000 г. пр. Хр. в Ягодинската пещера и идолната пластика свързана с култа към жената-майка и култа към Слънцето в Харамийската дупка.

От преди II хилядолетие в околностите на с. Борино живее тракийското племе беси. От тях са открити тракийски могили на вр. Турлата и много светилища. Светилището на Дионис в Родопите и музикалната култура на траките са свързани с името на митичния родопски певец Орфей, покорил със звуците на лирата си ветровете и дивите зверове. Той е създател на философското учене Орфизъм. Съществува хипотеза, че на връх Виденица се е намирало прочутото в древността светилище на бог Дионис – посещавано от Гай Октавий и Александър Македонски.

От римско владичество са останали много следните пътища и моста "Кемера". През Борино е преминавал прекия път от Филипополис /гр. Пловдив/ до Никополис ад Неструм /Гоце Делчев/ и Македония.

На Балканския полуостров през VI в. се заселват славяните, през VII в. прабългарите и заедно с траките създават Българската държава през 681г. От прабългарите се взима името на държавата, от славяните се взима езика – славянски и от траките културното наследство. Всички те изповядат различни религии. За обединяване на народа през 865г. се въвежда християнството и се утвърждава България като християнска държава. В Родопите

християнството се е изповядвало три века преди покръстването, знае се, че Библията е преведена на езика на бесите.

През 1396г. Родопите попадат изцяло под владението на Османската империя. За това време свидетелствува Средновековния некропол в местността "Джумая дюзю" от X-XIV в., в който първите погребения са християнски, а по-късните мюсюлмански. Според Българо-турската спогодба от 1886 г. Борино остава в турска територия, върнато е на България по Букурещкия мирен договор през 1913 година.

До 1934 г. Борино е носило името Карабулак. Сред населението на селото е наложена легендата за Кара була – в превод от турски език означава черна була /жената в черно или черната вдовица/. Тя дошла в землището на Борино заедно с четиримата си синове от близкото с. Гьоврен. Тук братята създали свои семейства и се разселили, създавайки четири махали в селото. За съжаление за времето преди 1934 година няма запазени сигурни писмени извори за наименованието и развитието на селото. Голяма част от информацията е устна и запазена предимно във фолклора и етнографията.

Съществуват и различия в тълкуването етимологията на думата "Карабулак". Според Стефан Захариев "Кара-булакъ" означава *черни дол*, без да се обяснява причината за това наименование.

В с. Борино е живяло само турско население до 1930 г. когато се заселват българи християни от смолянските села Соколовци, Гела, Солища и Стойките. Тук намират по-благоприятни условия за живот и за развитие на овцевъдство. Те купуват имотите на местните турски семейства, които емигрират в Турция. Също така са по-близо до имотите си по Беломорието.

След 1945 г. селото продължава да се развива като особен приоритет се дава на инфраструктурата и социално-здравните обекти – училище, читалище. Прокарват пътища. През 1960 г. селото е електрифицирано. Едно от черните петна в най-новата история на Борино е т.н. "Възродителен процес" – начало на който се поставя през декември 1975 г. и продължава до началото на 1990г. Въпреки опитите за насилствено разделение на етносите, толерантността като цяло се запазва.

3. Природни условия

Територията на община Борино попада в югозападната част на Родопския масив.

- **Релеф и климат**

Община Борино се намира в Рило-Родопската физикогеографска област, Велийшко-Виденишкия дял на Родопите, Триградския карстов масив. Релефът и се характеризира като планински, силно разчленен и заоблен, с високи билни заравненост, дълбоки речни долини, ждрела и обширни тектонски котловини. Характерни за района са карстовите форми, които са съсредоточени в Триградския карстов район. Родопският карст е особено

разнообразен в поречията на Триградска и Буйновска реки. Климатът е умереноконтинентален до преходноконтинентален, като е значително разнообразен и силно повлиян от релефа и близостта на Средиземно море (надморската височина и ортографските прегради, изложението на склоновете, проникването на топли въздушни маси). Зимата е продължителна, снежна и сравнително мека, понякога с остри и продължителни застудявания. Лятото е кратко, прохладно и влажно, а есента - продължителна и топла. През последните 15 години се наблюдава значителна промяна в климата в посока неговото затопляне.Максималните валежи тук са през месеците май и юни, а през зимата има дълбока снежна покривка. Характерно за зимния период е, че валежите са обилни и има бързо натрупване на сняг. За ниските части годишната сума на валежите е от 620 до 700 л/м2, а за високите от 780 до 1100 л/м2. Средната снежна покривка е около 97 см и се задържа между 80 и 150 дни. Характерно за зимния период е че валежите са обилни и има бързо натрупване на сняг. Атмосферното налягане средно за Смолянска област е 737.0 hPa. През 2008г. година са наблюдавани средно: 82 дни с валежи, 5 дни с гръмотевици, 24 дни с мъгла, 99 дни със снежна покривка, 138 дни с лека до умерена облачност.

Средногодишната температура варира от 9 до 13° С. Формите на релефа в този дял оказват съществено влияние върху климата. Поради сравнително голямата надморска височина (1000 – 1600 м) на територията се създават условия за почти ежедневни температурни инверсии и температурите на въздуха през цялата година са много по-ниски от местата с подобна височина в останалите планини. Разликите са от 2 – 3°С в средните годишни температури и 6 – 8°С в абсолютните минимални температури през студеното полугодие. Освен това нараства процентът на снеговалежа, което се дължи на ноемврийския валежен максимум. Масивната форма на Западните Родопи и редуването на планински ридове с дълбоки речни долини определя сравнително малката средна годишна скорост на вятъра. За нископланинските и среднопланински части скоростта на вятъра съответства на тази в равнините и котловини.

- **Флора и фауна**

В границите на община Борино са описани около 200 висши растения, някои от които са от първостепенно биологично и научно значение. От тях защитените от закона са 69 вида, а 11 са включени в Европейския списък на редките, застрашени и ендемични растения. В Червената книга на България са вписани като застрашени и редки 100 вида.

- Алпийски повет (*Clematis Alpina*) - многогодишно тревисто растение с катерливи стъбла, залавя се с листните дръжки за храстите и иглолистните дървета. Този вид е защитен у нас и включен в Червената книга.

Сред родопските растения има 95 ендемични - 56 балкански и 39 български. Има растения, които се срещнат само в Родопите и никъде другаде. Някои от тях са:

- Родопски силивряк *(Haberlea rhodopensis)* – многогодишно растение с тъмнозелени назъбени листа, цветовете му са виолетови. Расте по варовиковите скали. То е балкански ендемит, остатък от древна флора, устоял на промените през ледниковите периоди. Легендата разказва, че е поникнало от кръвта на Орфей.
- Родопското омайниче (*Geum rhodopaeum)* расте из влажните планински ливади, цъфти с ярко оранжево-червени цветове. То е български регионален ендемит.
- Родопското лале *(Tulipa rhodopea)* се среща върху варовити скалисти места, цъфти с яркочервени едри цветове с черно петно в основата. То не вирее никъде другаде по света освен в Родопите.

Като цяло в региона растителното богатства не е добре проучено. Открити са над 200 вида и подвида висши растения, а се предполага че са повече. Недостатъчно проучени са гъбите, лишеите, мъховете и почвените водорасли.

На територията на общината има един резерват известен като **Биосферен резерват "Кастракли"** и още два природо защитени обекта- *"Буйновско ждрело" и "Дяволски мост с водопада".*

Във вековните гори на община Борино се срещат плодовете на вирещите от векове на родопска земя горски боровинки, горски ягоди, малини и шипки. В тях могат да се намерят различни видове вкусни гъби - манатарки, масловки, сърнелки , пачи крак и др. Освен това може да си наберете букет от различни благоуханни билки - риган, мащерка, кантарион, бял равнец, здравец и др.

Фауната е представена с многообразие от животни, много от които са с национално, европейско и световно значение – мечки, вълци, глигани, сърни, елени, муфлони, диви кози, глухари, скалолазки, орли, соколи, сови, зайци и други дребни хищници.

Средната надморска височина на района /землище Борино/ е 1200 м., **почвите** са кафяви-горски. Горският фонд е над 5280 хектара, като преобладават смърчовите и борови гори. Интересно е хибридното дърво в м. "Кабата", представляващо смес от кора на бял бор и корона на смърч.

На територията на общината се намира **биосферен резерват "Кастракли" – природна забележителност обявен със заповед №508/28.03.1968 г. и със Заповед №1094/03.12.1986 г. е обявена буферната му зона.** Резерватът е с обща площ 124 ха. Създадена е с цел да се запази вековната черборова гора, скални групи и характерен природен пейзаж. Той впечатлява с извънредно красивия си ландшафт, с величествените отвесни скали, вековни гори от чер бор, ела, бук, явор, воден габър и трепетлика,

както и много смесени горски насаждения, които не се срещат на други места в страната. По-голяма част от насажденията са на средна възраст повече от 200 г. Средната надморска височина е 1200 м. Най-високата му точка е 1291,3 м., а най-ниската 911м. Теренът е много разнообразен, силно пресечен на места, със стръмни и много стръмни скатове-в южната си част, а на други места със слабо наклонени склонове /северните/. Стръмните и дълги скални образувания с отвесни скали са много живописни с разнообразни първази и тераси. В резервата се среща богат и разнообразен животински и растителен свят. Установени са 25 растителни вида с природозащитен статут. От включените в Червената книга на България за територията на природния резерват "Кастракли" са установени 12 вида, от които един с категория "застрашен" и 11 с категория "рядък".

Общината има за цел част от тази красива местност са се обяви за вилна зона със цел развитие на туризма и привличане на инвестиции в тази сфера.

Според изследванията на учените, **местността "Кастракли" е второто място,** където през периода май – юни – юли се среща най-голямото струпване на повече от половината познати пеперуди на Балканите.

- **Геоложки строеж, инженеро-геоложки и хидрогеоложки условия**

Продължителното геоисторическо развитие, разнообразният скален състав и интензивна тектонска дейност, предопределят сегашния геоморфоложки облик на Родопският масив.

През горната креда, младия палеоген и неоген-кватернера Родопския масив претърпява блоково разпадане с трикратно израстване на сводово-блокови морфоструктури.

По физикогеографското райониране на Р. България територията на община Борино попада в Доспатският район на Западнородопската подобласт, Рилородопска област от Южнобългарската провинция. Заема част от югоизточния фланг на Белишко-Виденишкия дял и Девинска планина.Структури от по нисък порядък в територията на общината са Горица и Каменица западно и северно от с.Борино; Погледец и Мечи дупки между с.Ягодина и с.Буйново.

В морфоложкия облик на територията преобладават обширни плоски билни заравненост и заоблени масиви, чиято височина се колебае от 1300 до 1600 м. Широкото развитие на това ерозионно-денудационно ниво е дало повод за неговото именуване с термина „Главна Родопска денудационна повърхнина". Характерни за този височинен пояс са кафяви горски почви обрасли предимно с иглолистни гори и наситени с прекрасни пасищни масиви.

В района височините на върховете Вишката , Орела, Бърдцето, Чал, Ушите, Косански, Виденица, Бързак са в границите 1307-1650м.

Долините на реките Чакин дол, Кастракли, Магарешки дол, Боринска са сравнително широки и плитки. При това обаче в слива с р. Въча, сред мраморите, са дълбоко врязани и на места имат характер на проломи. Река Буйновска и нейните притоци са дълбоко врязани сред мраморите /Буйновско ждрело/, имат преобладаващо широки и полегати склонове сред гранитите. Билните части са обичайно заоблени и равни, а наклоните на склоновете по-полегати. В северната част на територията върху палеогенските седиментни и вулкано-седиментни отложения са формирани широки заравненост**и.**

Геоложкият строеж на територията се отличава с изключително разнообразие от различни по възраст , генезис и състав скали и скални комплекси.

В геотектонски смисъл като цяло територията е част от югоизточния фланг на Рило-Западнородопското сводово-блоково издигане с част от южната периферия на наложеното върху него Брацигово-Доспатското понижение. В резултат на геоисторическото развитие на региона са формирани основно три структурни етажа.

Долният структурен етаж е изграден от скали с докамбрийска възраст. Представени са от метаморфни скали от Чепеларската (tcP**Є**D), Богутевската (bogP**Є**D) и Въчанската (vcP**Є**D) свити на Рупчоската група и мрамори на Добростанската свита (doP**Є**F) от Асеновградската група. От изброените свити най- силно площно са представени мраморите на Добростанската свита.

В периода на горнокредна тектоно-магаматична активизация в Родопския масив се формира следващият структурен етаж, когато докамбрийските метаморфити са процепени и контактово метаморфизирани от среднозърнести биотитови гранити на т.нар. Барутин-Буйновски плутон. Контактите с вместващите скали са резки, интрузивни, с многобройни апофизи в тях.

Горният структурен етаж е представен от скали с палеоген-неогенска възраст. Брациговско-Доспатското понижение, Боринският и Ягодински грабени са запълнени от вулкански скали – масивни туфи, риодацитови игнимбрити и пирокластити ($\mu\zeta Pg_3$-N_1), а по периферията – от седиментите на Брекчоконгломератната ($1Pg_3^1$) и Туфогенно-пясъчниковата задруга ($2Pg_3^{2-3}$). Изградени са от редуващи се хоризонти и пластове на конгломерати, брекчоконгломерати, алевролити, разнозърнести пясъчници, варовици, туфи и въглища. Южно и югозападно от Борино се наблюдават малки останци от разкрития на седименти с плейстоценска възраст от Брекчоконгломерато-пясъчниковата задруга ($3N_2$).

Коренните скали се припокриват почти повсеместно от кватернерни елувиално-делувиални отложения. Тяхната дебелина е силно изменчива – от 0,5 до 10м и е в зависимост от палеорелефа на терена. В долините на реките са представени алувиални отложения с мощност от 3 до 10м.

В тектонско отношение, районът се характеризира с най-активно развитие на разломни нарушения от северозападната система. Блоковият строеж на територията се дооформя от екваториални и фрагментарно проявени североизточни разломи.

Геоложкият строеж на територията предопределя голямо разнообразие от инженерно-геоложки условия на проектиране и строителство. Най-общо според литоложкия състав строителните почви могат да бъдат подразделени на три групи:

- **Кватернерни алувиални рахли отложения в речните корита и речните тераси;**
- **Кватернерни склонови (делувиални) и билни (елувиални) рахли отложения;**
- **Скални образования с различен петрографски състав, генезис и възраст (докамбрийски метаморфни; кредни магмени; палеогенски вулкански, вулканоседиментни и седиментни).**

В конкретни условия на проектиране – релеф, площ, дълбочина на фундиране, са възможни всякакви смесвания и преходи в инженерно-геоложките условия.

Силно пресечения планински релеф, в съчетание с литоложките особености, тектонски и климатични фактори, създават предпоставки за развитие на свлачищни и срутищни явления.

В района по-значително е свлачището затворило пътя Тешел-Извора-х. Орфей преди много години, не възстановен и до сега. Проблем представляват всички пътища прокарани в условията на мрамори и особено ждрелото на р. Буйновска. Тук има случаи на срутвания със затваряне на пътища и съществува опасност от даване на човешки жертви.

Малки локални свлачища и срутища имат проява в землищата и по пътищата на територията на общината.

Подземните води са три типа - грунтови, пукнатинно-карстови и пукнатинни.

Грунтовите се формират в елувиално-делувиалните отложения и алувия на речните тераси, в резултат на инфилтрация на повърхностен отток от дъждове и снеготопене.

В мраморите на Добростанската свита широко развитие имат пукнатинно-карстовите води, които обезпечават основна част на повърхностния речен отток и подземните води за питейно-битови нужди.

Пукнатинните води в района са свързани с тектонските нарушения и систематичната напуканост в гранитите от Барутин-Буйновския плутон и вулканитите от Брацигово-Доспатското понижение.

- **Полезни изкопаеми**

Територията на община Борино е слабо изучена от към полезни изкопаеми. Това, което е известно до момента е свързано със следните суровини:

- за строителство на пътища;
- за сградостроителство;
- за скално-облицовъчни материали.

За пътно строителство могат да се използват мраморите и гранитите в южната част на територията. След съответна преработка те могат да послужат за пътна основа и за производство на асфалтобетони.

За сградостроителство мрамори, гранити и розови риолити са подходящи като дялан камък за градеж и облицовки. Гранитите покрай пътя за гр. Доспат, които са площно и в дълбочина ерозирани, грусирани до състояние на пясък, след съответен анализ могат да се използват за производство на варови разтвори и бетони.

За производство на скално-облицовъчни материали могат да се използват мраморите и гранитите от южната част на територията. За това е необходимо тяхното проучване на изолирани площи с низка степен на напуканост и след съответни лабораторни и промишлени изпитвания.

Преди 30-40 години бяха провеждани геоложки картировъчно-търсещи работи за уранови руди. Работите са преустановени без да бъдат проучвани в дълбочина установените аномални участъци.

В местността Кастракли при „Извора“ има сведения за „топли води“, които могат да се доизяснят и да се предприемат стъпки за проучването им.

- **Сеизмичност**

Съгласно наредба № РД-02-20-2 от 27 януари 2012г. За проектиране на сгради и съоръжения в земетръсни райони община Борино попада в район основно със VII степен по скалата на Медведев-Шпонхойер-Карник. Сеизмичния коефициент K_c=0,10 (представлява отношението на приетото изчислително ускорение на почвата за всяка сеизмична степен и земното ускорение).

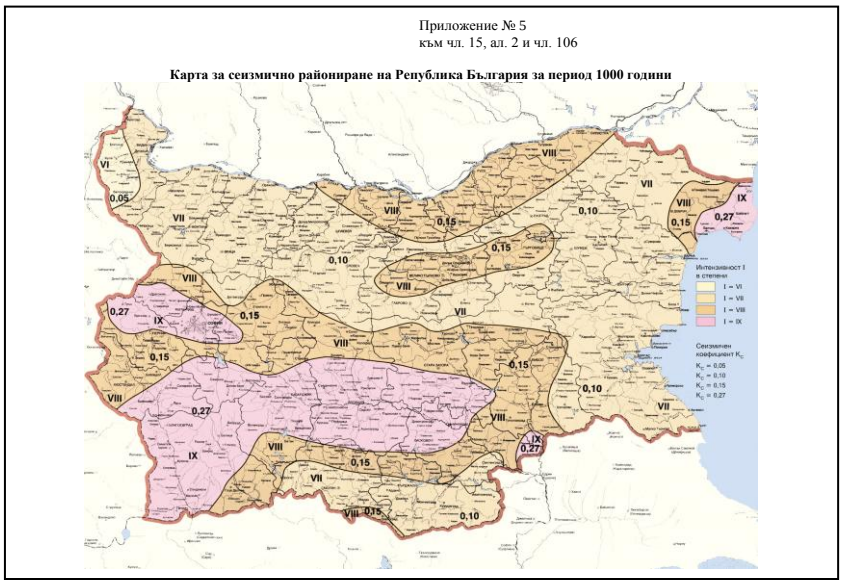

4. Екология

Състоянието на околната среда в община Борино е пряко свързано с урбанизацията на територията, използването на ресурсите й, дългогодишните дейности в селското и горското стопанство, степента на влаганите инвестиции в инфраструктурата и пречистването на отпадъчните води. Контролът върху състоянието на околната среда се провежда по компоненти на средата и фактори в съответствие с поредицата от специализирани закони за управление на околната среда, приети през последните години за сближаване със законодателството на ЕС.

Проекти и обекти с екологично значение:

№	Наименование на проекта	Кратка характеристика	Източници на финансиране	Стойност на проекта, лв	Етап на развитие
1	"Проектиране на интегрирана ВиК система и ПСОВ в с. Борино"	техническа помощ за проектиране	ОП "Околна среда"	591 961	завършен
2	"Водопроводна мрежа на с. Буйново, общ. Борино"	реконструкция и доизграждане на водопроводна мрежа	Програма за развитие на селските райони		
3	ПСОВ в с. Буйново, общ. Борино	изграждане на ПСОВ	Програма за развитие на селските райони		
4	"Водопроводна мрежа на с. Ягодина, общ. Борино"	реконструкция и доизграждане на водопроводна мрежа	Програма за развитие на селските райони		
5	"Среднопланински атракцион и туристически маршрут - Дяволска пътека"		Програма за развитие на селските райони	35000	

Качество на атмосферния въздух

Съгласно годишните отчети на РИОСВ – Смолян няма данни за замърсяване на атмосферния въздух на територията на община Борино над ПДК за страната по съответните показатели за чистота на АВ. В община Борино и съседните общини няма големи промишлени замърсители.

Утвърдената структура на икономиката не предполага отделяне на вредни емисии в атмосферата. В отоплителните сезони, когато като енергиен източник се използва предимно твърдо гориво, се повишава концентрацията на замърсители във въздуха, но в рамките на допустимото.

От друга страна, наличието на обширни горски масиви в региона допринасят за пречистването и доброто качество на въздуха. Качеството на въздуха на територията на община Борино отговаря на нормативните изисквания за опазване на човешкото здраве.

Води

Община Борино попада под юрисдикцията на Източнобеломорска басейнова дирекция – Пловдив, речна система Въча. През общината преминава река Буйновска и Боринска, както и множество дерета – Кастракли дере, Деринкулук дере, Чатак дере, Тютюнско дере, Чамашик дере, Оман дере. В община Борино в местността „Кастракли" има изграден малък язовир (изкуствено езеро) с водна площ 35 дка, дълбочина 18 м, който се пълни от подводен извор и представлява своеобразна туристическа атракция. Качествата на повърхностните и подземни води в територията се определят като добри. Повърхностите водоизточници са с качества, пригодни за водоползване. Наличното замърсяване е малко и то е основно в резултат на естествения радиационен фон на територията и наторяването на земеделските земи.

Водата за питейни и битови нужди е с добри параметри. Успоредно с това предстои изграждане на пречиствателна станция за отвеждане и пречистване на битово-фекални води в с. Борино. Общината има проекна готовност за изграждане на водоем от 500 м3 /Комплекс от Водоем 2 х 500-и Пречиствателна станция към Генерално водоснабдяване – Борино/.

Водните обекти на територията на Източнобеломорски район за басейново управление (ИБР) област се отнасят към две категории повърхностни води – "РЕКА" и "ЕЗЕРО".

При определянето на типовете реки и езера/язовири са използвани следните показатели:

- задължителни фактори – екорегион, надморска височина, геология, размер;
- незадължителни – характер на водното течение, размер и геология, субстрат на речното дъно, наклон (енергия на потока). При определяне на височинното разделяне е взето в предвид и смяната на растителността.

На база на тези показатели на територията на Смолянска област са идентифицирани 2 типа води от категория „река":

*Типология категория "**РЕКА**" в Смолянска област*

№	Тип BG	Име на типа	Водосбор
1	R3	Планински реки	- р. Въча и притоци от извори до вкл. на Широколъшка

* водосбора на реките е на границата на Община Борино

На територията на Община Борино, в рамките на посочените типове реки са определени 5 водни тела. Всяко водно тяло е речен участък с еднакво екологично и химично състояние, който има важна роля при управлението на

0,6л/сек, „Сърнена поляна”-0,6л/сек и помпена станция „Караджа дере”-10л/сек.

Има разработен проект за допълнително водоснабдяване на селото от извор „Топлика” в района на яз.”Тошков чарк” с тръбопровод от 27 км и дебит на водовземането 20л/сек. Останалите населени места се водоснабдяват от местни водоизточници.

По характера си и начина на формиране отпадните води на територията на Община Борино са два вида: битово-фекални и промишлени отпадни води.

Битово-фекалните отпадни води са с изключително органична замърсеност и се формират от различните дейности в бита и ежедневието. Тези води, с цел опазване от замърсяване на свежите повърхостни и подземни води, задължително трабва да се пречистват в селищни пречиствателни станции.

Промишлените отпадни води се формират от различните производствени дейност на фирмите. Замърсеността им и характера на тези води варират в широки граници. За тяхното третиране е необходимо да се изграждат и поддържат локални пречиствателни съоръжения.

Промишлеността в Община Борино през последните 15-20 години спря да работи-закриха се дъщерния „Механичен завод” – с.Борино към „ВМЗ”-Сопот и „Бороварна” с. Борино към „Българска роза” – Казанлък. Единствено запази дейността си „Цех за млекопреработка” – с.Борино, приватизирана от ЕТ”Улан – Джамал Уланов”-с.Борино. През годините се развиха секторите на хранително-вкусовата промишленост (млекопреработка, сладкарство, хлебарство), текстилна промишленост (предимно шивашки дейности), строителство, услуги, търговия, дърводобив и дървопреработка, добив на електроенергия от ВЕИ, туризъм.

Като сериозни количества отпадни води от производствени дейности се формират при млекопреработката. Такива предприятия са ЕТ ”Улан-Джамал Уланов” – с. Борино и „КЕРИ”ООД – с. Борино. За отпадните води от тези производства са изградени и фунционират с приемлив и достатъчен пречиствателен ефект локални съоръжения, като отпадните води се заустват в канализационната мрежа на с. Борино.

В сладкарството и хлебопроизводството не се формират в големи количества и висока замърсеност отпадни промишлени води. Отпадните води са предимно от битово-фекален характер.

На река Буйновска са изградени два микро ВЕЦ, а в Борино работи бетонов възел към „Виденица” ЕООД. На каскадата „Доспат-Въча” в Тешел е изградена ВЕЦ ”Тешел”. Водите от яз. ”Доспат” чрез подземен напорен тунел с диаметър 3,5м се прехвърлят към яз. ”Въча” и се преработват през споменатата ВЕЦ ”Тешел” и през ВЕЦ ”Девин”. В по-голямата си част, трасето на напорния тунел преминава през територията на общината.

В категорията от 2 000 до 10 000 екв. жители попада само с.Борино. Характерно е, че Борино е първото населено място в Област Смолян с над 90% изградена канализационна мрежа. Изготвен е проект за реконструкция и рехабилитация на ВиК мрежата и изграждане на СПСОВ. В периода 2008г.-2010г в с.Чала също се изгради частична канализационна мрежа около 2/3 от съществуващата улична мрежа. Има проект за СПСОВ, която все още не е изградена. Останалите населени места Ягодина, Буйново и Кожари, които са под 2 000 екв. жители са с частично изградени канализационни мрежи. Тези мрежи не отговарят на нормативните и технически изисквания. По линия на оперативна програма „Регионално развитие", следва да се предприемат мерки за изграждане на необходимите ВиК мрежи и СПСОВ по мярка „Развитие на селските райони". За тези мероприятия все още няма регламентирани и разписани срокове, така че решението на проблемите във времето изцяло зависи от желанието, възможностите на общинската администрация и финансовия ресурс на общината.

Водни ресурси

Целта е чрез подходящи мероприятия да се подобрят защитно - водоохранните функции на насажденията и се запазят от замърсяване водоизточниците и водоемите, които снабдяват селищата с питейна вода.

Вододайни зони – определени както следва:

- Вододайни зони (не са приведени към изискванията на Наредба №2 от 01.08.1989 г. за санитарно - охранителните зони около водоизточниците и съоръженията за питейно - битово водоснабдяване), съгласно Протокол от 09.09.1987 г., одобрен от ОНС гр.Смолян и заповед на МГГП № 11714/03.12.1987 г. 18 - д, е, ж, з, и, 3, 4; 46 - г, д, е, ж, 1; 48 - ф, х, я, а1, 5; 51 - в, г, д, е, ж; 81 - ж, л, м, н, о, 2; 99 - б, в, г, 2, 106 - а, б, в, г, д, 1, 2, 112 - б, з, 2, 3, 125 - с, я, а1, б1, в1, г1, д1, е1, ж1, з1, и1, к1, л1, м1, н1, о1, п1, р1, с1, т1, у1, ф1, х1, ц1, ч1, ш1, щ1, и2, 1, 7, 12, 13, 14, 15, 16; 130 - р, с, т, у, ф, х, ц, ч, ш, щ, ю, я, а1, б1, в1, г1, д1; 131 - а, б, в, г, д, е, ж, з, и, к, л, м, н, о, п, р, с, т, у, ф, х, ц, ч, 1, 2, 3, 4; 163 - е, 4,; 195 - д, 196 - с, т, у, 1; 211- а, б, в, г, д, е, ж, з, и, к, л, м, н, о, п, р, с, т, у, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7; 212- щ, ю, я, а1, в1, г1, д1, е1, ж1, з1, и1 с обща площ 380.3 ха, от която залесена 329.0 ха и незалесена 51.3 ха

- Разрешително за водовземане № 31510173/23.06.2009 год. на МОСВ Източнобеломорски район с център Пловдив – Басейнова дирекция – за осигуряване на вода за питейно – битови нужди на с.Буйново, общ. Борино - каптирани естествени извори „Мезинов яр" и „Карталите" – подотел 166 – е1 с обща площ залесена 0.2 ха.

- Разрешително за водовземане от повърхностен воден обект №31110011/26.06.2009 год. - МОСВ Източнобеломорски район с център Пловдив – Басейнова дирекция - на Аджиларска река за осигуряване на питейно водоснабдяване с.Ягодина общ. Борино – отдели и подотдели - 190 л,

м, н, о, п, р, с, т, у; 193 а, б, в, г, д; 194 а, б, в, г, д, е, ж, з, и, к, л, м, н, о, п, р, с, т, у, ф, х с обща залесена площ 111.2 ха.

В т.ч. пояс I - отдели и подотдели – 190 о,п; 194 а с обща площ залесена площ 6.2 ха.

По – долу е дадено разпределението на площта на вододайните зони за водоснабдяването на населените места по отдели и подотдели:

<u>За с.Борино</u> - отдели и подотдели:

- Извор „Краища” - 18 д, е, ж, з, и, ф, 3, 4, 5;
- Извор „Соук улук” - 46 в, г, е, ж, 1, 4, 5;
- Извор „Таирова чешма” - 48 ф, х, я, а1, 5, 6, 12;
- Извор „Ак улук” - 51 в, г, д, е, 3;
- 99 б, в, г, 2;
  Обща площ – 63.5 ха.

<u>За с.Буйново</u> - отдели и подотдели:

- Извор „Кръстопътеките” - 163 ж, 6, 7, 8;
- Извор „Мезинов яр” - 166 е1;
- Извор „Вишките” 1-8 – 211 а, б, в, г, д, е, ж, з, и, к, л, м, н, о, п, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7,8; 212 х, ц, ю, я, а1, б1, в1, г1, е1, 1, 2;
  Обща площ 131.7 ха.

<u>За с.Кожари</u> - отдели и подотдели:

- Извор „Голямата ливада” - 196 о, п, р, т;
  Обща площ 7.3 ха.

<u>За с.Чала</u> - отдели и подотдели:

- Извор „Майката” - 81 к, ф, 5, 6;
- Дурбалийско дере - 125 ф, 3;
  Обща площ 20.7 ха.

<u>За с.Ягодина</u> - отдели и подотдели:

- Извор „Друма” - 106 а, б, в, г, д, 1, 2;
- Извор „Мандрата”-112 б, з, о, 2, 3;
  130 п, р, с, т, у, ф, х, ц, ч, ш;
  131 а, б, в, г, д, е, ж, з, и, к, л, м, н, о, п, р, с, т, у, ф, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7;
- Водохващане „Аджиларска река” - 190 л, м, н, о, п, р, с, т, у, ф, 5; 193 а, б, в, г, д; 194 а, б, в, г, д, е, ж, з, и, к, л, м, н, о, п, р, с, т, у, ф, х;
  195 д;
  Обща площ – 282.7 ха;

Разпределение на площта по землища и вид собственост:

Землище	ДГФ	ЧСЗГ	ЧСЗЗ	ОСЗЗ	Всичко	%
Борино	61.5	-	0.4	1.6	63.5	12.6
Буйново	106.6	5.0	4.1	16.0	131.7	26.0
Кожари	5.8	-	-	1.5	7.3	1.4
Чала	18.3	2.4	-	-	20.7	4.1
Ягодина	264.5	-	2.9	15.3	282.7	55.9
ОБЩО	456.7	7.4	7.4	34.4	505.9	100.0
%	90.3	1.5	1.5	6.7	100.0	

Най – голям е процента на държавната собственост – 90.3%. следвана от общинската – 6.7%, частната по закона за земята – 1.5% и частната по закона за гората – 1.5%.

Най – голямо по площ е водохващането на Аджиларска река. Другите вододайни зони са сравнително маломерни и разпъснати по територията на общината.

Почви

Почвите в региона са изключително разнообразни по характер на стопанисване и ползване. Община Борино попада в агроекологическия район на кафявите горски почви. Като почвен вид преобладават кафявите горски и канелените горски почви. По механичен състав тези почви са песъкливо-глинести и глинесто-песъкливи, рохкави. Характерното за почвите в региона е, че те са със сравнително слаб, повърхностно разположен хумусен слой, а наклона на терена е значителен. Почвите се характеризират със слабо до средно плодородие. Хумусният им хоризонт има малка мощност (10-20 см), а профилът 40 – 60 см. Съдържанието на органичното вещество е ниско и определя почвите като слабо хумусни. Наличието на хумус е в граници от 1.14 – 4.15 %. Почвената реакция е от слабо до средно кисела.

Според данните от почвената карта на България, изработена от НИС "Н. Пушкаров", монографията "Почвите в България" – проф. Марин Пенков и от проучванията, направени по време на устройството се установи, че в община Борино са разпространени следните типове почви: хумусно-карбонатни и кафяви горски (светли и преходни).

Хумусно-карбонатните почви заемат 19.7% от горите и земите от горския фонд на стопанството и кафявите горски 80.3%.

Хумусно-карбонатни почви

Общата площ на тои тип почви е 2444.4 ха или 19.7% от дървопроизводителната площ на стопанството. Формирането на тези почви е свързано с основните скали – мрамори, с климатичните условия в района и с

дървесната растителност - предимно от черен бор, в смес с воден и келяв габър, а така също и от ела, бял бор, смърч, бук, които образуват смесени насаждения, Разпространени са в ниските части на стопанството при надморска височина от 900 до 1500 м.

Хумусно - акумулативният хоризонт е малък по мощност, а на места и почти липсва. Почвената реакция е неутрална до слабо алкална. Богата е на хумус и бедна на фосфорни съединения.

Почвеното плодородие на хумусно - карбонатните почви зависи от мощността на почвения профил. По - дълбоките почви имат по-голямо почвено плодородие и обуславят по - богати, с по - добри лесорастителни свойства месторастения и обратно, плитките и твърде плитките почви обуславят бедни и много бедни месторастения.

Поради лекия механичен състав и малкия по мощност профил, хумусно-карбонатните почви са силно податливи на ерозия и големи площи от тях са силно ерозирани.

В направените през 2009 г. по време на устройството на стопанството почвени профили са взети два профила - № 4 и 6.

Кафявите горски почви са с обща площ от 9946.5 ха или 80.3% от дървопроизводителната площ на стопанството. Формирани са върху гранит и риолит като основни скали, а също и под въздействието на дървесна растителност от бял бор, смърч, бук, ела, при надморска височина от 900 до 1800 м. Имат пълен (А-С хоризонт), ясно изразен почвен профил.

Представени са от **трите почвени подтипа: кафяви горски светли и кафяви горски преходни и кафяви горски тъмни почви.**

Кафявите горски светли почви заемат припечни изложения и билните части на релефа. Отличават се с по-малка мощност на целия (А-В) профил, оформен, канелено цветен, с по-малка мощност (10-15 см) хумусно-акумулативен хоризонт, с добре оформен, жълтокафяв преходен хоризонт. По билните части и по най-припечните изложения има измиване и просветляване на хумусния хоризонт. По-слабо запасени са с хумусни вещества - хумусът е 1-2%. Върху тях растат предимно бялборови насаждения. Площта застъпена от тези почви в района на стопанството "Борино" е 53.2 ха, което представлява 0.4% от общата дървопроизводителна площ на стопанството.

На тези почви се обособяват бедни до много бедни месторастения (В1,2). Върху тези почви са формирани насаждения от естествен произход със слаба производителност - IV и V бонитет.

В направените през 2009 г. по време на устройството на стопанството почвени профили е взет един профил - № 5.

Кафяви горски преходни почви – заемат площ от 9141.6 ха или 73.6% от общата дървопроизводителна площ и това са най-разпространените почви в района на стопанството. Те обуславят месторастения с добри лесорастителни

свойства, запасени с достатъчно количество усвоима влага (С2, С2,3). Върху тях са формирани насаждения от I - IV бонитет.

Съдържанието на хумус се движи в границите от 6,30% за хоризонт А до 2,47 % за хоризонт С. Средно запасени са с фосфорни съединения. Механичният състав е глинесто-песъчлив. Фракциите по-малки от 0,01 мм се движат от 9,67 до 8,66, съответно за А и С хоризонти.

Реакцията на почвата е от неутрална до кисела. РН във воден извлек е в границите от 6,40 до 4,80 за А хоризонт.

В направените през 2009 г. по време на устройството на стопанството почвени профили са взети четири профила - №№ 1,2,7 и 9.

Кафявите горски тъмни почви - заемат 751.7 ха(6.1%). Установени са в по-високите части на склоновете със северна компонента. Те са мощни и добре запасени с влага и с усвоими хранителни вещества през целия *п*ериод на вегетационния сезон. При тези почвено - климатични условия са обособени средно богати до богати месторастения с продуктивност на смърчовите и на смърчово - бялборовите дървостои от I до III бонитет.

В направените през 2009 г. по време на устройството на стопанството почвени профили са взети два профила - № 3 и 8.

Ерозия

По време на теренно – проучвателната дейност за съставяне на лесоустройствения проект на ДГС "Борино" не се установи наличие на активни ерозионни процеси в границите на горския фонд. Извършените през ревизионния период залесявания, които са значителни и ежедневната лесовъдска дейност в горите не са позволили възникването на активни ерозионни процеси.

С оглед на предотвратяване на възникване на условия за поява на почвена ерозия лесовъдската дейност на територията на стопанството трябва да бъде насочена към своевременно залесяване на сечищата, отглеждането на младите култури и насаждения и поддържането на оптимална пълнота на дървостоите.

Отпадъци

Битови отпадъци

№	О Б Щ И Н А	Общ брой население в общината към 12.2012г.	Брой население включено в системата за организирано сметосъбиране и транспортиране	% от общото население
1.	Борино	3 641	3 641	100

Община	Брой на населението в общината към 12.2012г.	Разделно събиране на отпадъци, както следва:	% население, обхванато от системите за разделно събиране	Брой на обслужваното население	Брой на пунктовете за разделно събиране на различните видове МРО
1.	2.	3.	4.	5.	6.
Борино	3 641	Отпадъци от опаковки	68.99 %	2 512	17 площадки
		НУБА			
		ИУЕЕО			
		Биоразградими отпадъци			

В Община Борино има организирано сметосъбиране и сметоизвозване във всички населени места. Извозва своите отпадъци на Регионалното депо за неопасни отпадъци в с. Барутин, община Доспат. Отпадъците постъпват в депото необработени. От 2008г. в с. Борино е организирано и разделно сметосъбиране.

В таблицата са представени дружества, еднолични търговци и земеделски стопани, при производствената дейност на които се образуват производствени отпадъци.

Фирми	Бранш
ЕТ "Али Велиев-Сая"	дървопреработка
"Джеджо-69"ЕООД	ремонт на автомобили
"Виденица-2004"ЕООД	строителство
"Дейзи-М"ООД	шивачество
"Бонгу"ЕООД	шивачество
ЕТ"Мохамед Шерифов-Доде"	търговия
"ТИМ Борино"ЕООД	хотелиерство
"Бориком-АМТ"ООД	дървопреработка,хотелиерство
ЕТ"Рафет Амишев"	шивачество
ЕТ"Юсмен Люманов-40"	търговия
ЕТ"Орион-МД"ООД	търговия с горива
"Пътов-61"ЕООД	търговия
ЕТ"Улан-Дж.Уланов"	производство на млечни продукти
"Извора" ООД	шивачество
ЕТ"Чавдарлъ-М.Чавдарлиев"	търговия
ЕТ"Дж.Асанов-59"	търговия
ЕТ"Айше Алиева - 05"	търговия

ЕТ"Ариф Терзи - ЗЗ"	търговия
ЕТ"Кадрие Асанова-Перика"	фармация
ЕТ"Затие Али"	търговия
"Комерс - Борино"ООД	строителство
ЕТ"Седжатин Дрянов-ЕРХА"	хотелиерство
ЕТ"Али Шерифов"	търговия
ЕТ"Фейзи Вели"	търговия
ЕТ"Гюл-Гюлтен Вели"	търговия
"Ферити Груп"ЕООД	хотелиерство
"Кенсев"ЕООД	търговия
"Мерити-М"ЕООД	търговия
ЕТ"Иззет Дъглов-Дъглас"	производство на закуски
"Никола Тунев-специал66"	обучение на водачи
ЕТ"Рабие Джебир-СЕ-99"	търговия
ЕТ" Сергей Джебиров - Медиана 3"	превоз на пътници
"Адо Лес"ООД	дървопреработка
"Кери" ЕООД	производство на млечни продукти
ЕТ"Екмек -Ах.Карадайъ"	производство на пвц дограма
"РАЙН"ЕООД	строителство
ЕТ"Реджеп Алиев-Джаски"	дървопреработка
ЕТ"Ф.Пътов- Сити -Ком"	търговия
"ДП Борино" ООД	дървопреработка
"Симона"ЕООД	шивачество
СД"Асенчо и Сие"	дървопреработка
ЕТ"Асен Кукунджиев"	хотелиерство
ТД"Родопея"	туризъм
"Елсего ЕНД Моника"ЕООД	туризъм
ЕТ"Асен Шалаков-Асеница"	търговия
ЕТ"Оги-Софка Кликова	търговия
ЕТ"Терзо- Асен Терзиев"	дървопреработка
ЕТ"Венелин Сарафов"	дърводобив
ЕТ"Влади Антонов"	търговия

Тенденциите за нивата на образуване на битови, строителни, промишлени и опасни отпадъци могат да бъдат обобщени както следва:

- При определянето на тенденциите за образуването на производствени неопасни отпадъци следва да се отчетат колебанията в дейността на различните промишлени сектори и големите генератори на отпадъци. Бъдещото развитие на отраслите, които са основни причинители на отпадъци, като енергетика (ТЕЦ), машиностроителната, текстилната и хранително-вкусовата промишленост, ще бъде определящо за общото количество на образуваните отпадъци.
- В средносрочен и дългосрочен аспект може да бъде прогнозирано намаляване на количествата на образуваните опасни отпадъци, в

резултат на изпълнението на мерките, предвидени в съответните фирмени програми, свързани с предотвратяване на образуването и намаляване съдържанието на опасни вещества в отпадъците.

Законодателните инициативи са най-силното оръжие в ръцете на общностите, респективно общините, решили да работят за редуциране на потока отпадъци. Те могат да включват въвеждането на нормативни актове, свързани със забрана/ограничаване производството и употребата на определени продукти, забрана за изхвърляне или изгаряне на материали и продукти, които подлежат на рециклиране, компостиране или повторна употреба, въвеждане на мерки за отговорност на производителя, за облекчения при плащане на такса битови отпадъци.

Обезвреждането /депонирането/ на ТБО от Община Борино се извършва на Регионално депо за ТБО с. Барутин, което е предоставено с договор от 23.02.2006 година от общината на оператора "ДЗ Доспат" ООД. Депото е в експлоатация от 28.04.2006 година с разрешение № 11-ДО-128-00 от 28.04.2008 година на РИОСВ – гр. Смолян. Депото се намира в местността "Руднична кариера" с. Барутин на 6 км южно от гр. Доспат и на 25 км от с. Борино. Общия капацитет на депото 147 000 тона. До момента са депонирани 58 175 тона.

Депото обслужва община Доспат, община Девин, община Борино и община Сатовча.

Депонирането на отпадъци остава най-разпространеният метод за обезвреждане на БО. Количеството на образуваните отпадъци като цяло за страната е много голямо, което поражда много проблеми за депонирането на отпадъците. Капацитетът на съществуващите депа е недостатъчен и все по-трудно се намират терени за нови. Тези проблеми, съчетани с обществената съпротива, правят въпроса трудно решим.

Шум

На територията на общината не са регистрирани случаи на завишено ниво на шума.

Все още проблеми възникват при малките обекти с локално действие, намиращи се в жилищни райони или граничещи с такива. Разнообразието на тези източници е много голямо, трудно е да бъдат точно типизирани и обхванати.

Радиационна обстановка

В Община Борино радиационният „гама" фон е в границите на нормите. Няма регистрирани по-високи стойности от основния радиационен фон за България, който е 0,02-0,03 mR/h.

Все още проблеми възникват при малките обекти с локално действие, намиращи се в жилищни райони или граничещи с такива. Разнообразието на

тези източници е много голямо, трудно е да бъдат точно типизирани и обхванати.

Защитени територии

В териториалния обхват на община Борино попадат 5 защитени територии.

№ по ред	Наименование	Категория	Собственост и стопанисване	Терито-рия /хектари/	Попада в територ. обхват на следните общини	Приет план за управление
1.	"Кастракли"	Резерват	Държавата-МОСВ	129.176	Борино	Да
2.	"Поречието на река Девинска"	Защитена местност	Държавна публична Общинска публична	140.519	Борино Девин	Не
3.	"Борино"	Защитена местност	Държавна публична Частна	108.242	Борино, Девин	Не
4.	"Буйновско ждрело"	Природна забележителност	Държавна публична	761.707	Борино	Не
5.	"Дяволски мост"	Природна забележителност	Държавна публична	45.796	Борино	Не
6.	“Триградско ждрело”	Защитена местност	Държавна публична	88,7	Борино, Девин	Виж забележката

Забележка: За ЗМ „Триградско ждрело” е изготвен план за управление на защитената територия. За същият са проведени процедури по обществено обсъждане, но няма Заповед за одобряването му от Министъра на околната среда и водите. Посочената площ за ЗМ е само за територията на община Борино.

Защитени зони

Община Борино съхранява уникално биологично разнообразие, включващо видове, местообитания и екосистеми със консервационна значимост в национален и международен мащаб. **Поради изключително богатото биологично разнообразие цялата община попада в мрежата на Натура 2000.**

Целта за обявяване на защитена зона **“Триград – Мурсалица”** BG 0002113 е 141 вида гнездящи птици, като 68 от тях са застрашени или уязвими и са обект на мерки за опазване в техните местообитания. Три вида срещащи се тук са световно застрашени – ливадния дърдавец, ловния сокол и белошипата ветрушка. Основните хабитати тук са горите, с 72 % участие, като едни от най-ценните са тези от черен бор и ела; ливадите и пасищата

съставляват около 15 % от зоната, обработваемите земи са 2 %; 11 % са пустоши, шубраци, скали, не горски райони и др.

60,1 % от територията на община Борино попадат в зоната.

Защитена зона **“Родопи – Западни”** е обявена с цел опазване на обширни иглолистни и смесени гори, които съставляват около 71 % , значими скални образувания около Триград и Буйново, някои долини със средиземноморско климатично влияние: реките Въча, Доспатска, Бистрица, Канина, популации от кафява мечка, дива коза, видра, шипобедрена и шипоопашата костенурка и др. Най-въздействащите дейности върху целта на опазване са: общото управление на горите, отстраняване на мъртви и загиващи дървета, отстраняване на подраст, експлоатация без повторно засаждане, лова, залавяне с капани, отравяне, бракониерство и др.

В цялата зона са включени общо 34 бр. защитени територии с обща площ 3,98 % от общата площ на зоната.

99,6 % от територията на община Борино попадат в защитена зона **“Родопи – Западни”.** Територията на зоната се припокрива с тази на **“Триград – Мурсалица”**

В защитена зона **Западни Родопи с код BG 0002063**, обявена по директивата за опазване на дивите птици попада 6,3 % от територията на общината.

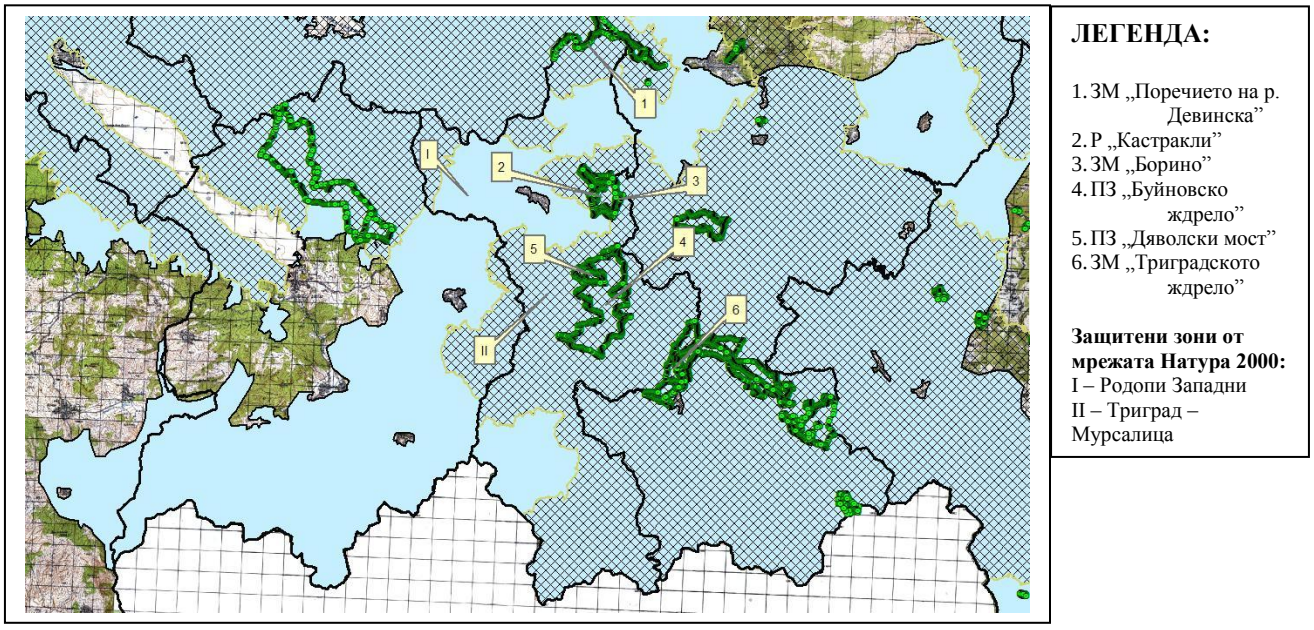

- **Баланс на територията**

Баланс по вид собственост на имотите – с. Борино

Номер	Наименование на вида собственост	Брой имоти	Площ в дка
0	Неустановена	1	0,274
1	Държавна публична	81	4356,780
2	Държавна частна	226	49622,477

Номер	Наименование на вида собственост	Брой имоти	Площ в дка
3	Общинска публична	537	1161,664
4	Общинска частна	1495	10224,280
5	Частна	7724	8525,445
6	Кооперативна	1	1,028
7	Обществени организации	98	334,660
10	Религиозна	4	2,243
11	Съсобственост	25	38,538
99	Стопанисвано от общината	20	151,066
	Общо:	10212	74418,453

Баланс по вид територия – с. Борино

Номер	Наименование на вида територия	Брой имоти	Площ в дка
1	Селско стопанство	8546	18159,717
2	Горско стопанство	263	54728,685
3	Населени места	1262	1103,038
4	Повърхностни води	62	198,276
6	Транспорт (ЖП,Държ.Път.Мрежа)	79	228,738
	Общо:	10212	74418,453

Баланс по вид собственост на имотите – с. Буйново

Номер	Наименование на вида собственост	Брой имоти	Площ в дка
1	Държавна публична	2	77,544
2	Държавна частна	89	19259,061
3	Общинска публична	28	61,602
4	Общинска частна	70	704,146
5	Частна	4025	6766,952
7	Обществени организации	56	123,631
11	Съсобственост	1	273,260
99	Стопанисвано от общината	913	10136,538
	Общо:	5184	37402,736

Баланс по вид територия – с. Буйново

Номер	Наименование на вида територия	Брой имоти	Площ в дка
1	Селско стопанство	5031	17761,145
2	Горско стопанство	140	19331,624
3	Населени места	3	274,910
4	Повърхностни води	3	1,097
6	Транспорт (ЖП,Държ.Път.Мрежа)	7	33,960
	Общо:	5184	37402,736

Баланс по вид собственост на имотите – с. Чала

Номер	Наименование на вида собственост	Брой имоти	Площ в дка
1	Държавна публична	6	2143,242
2	Държавна частна	15	4720,015
3	Общинска публична	51	96,269
4	Общинска частна	201	3574,025

Номер	Наименование на вида собственост	Брой имоти	Площ в дка
5	Частна	1468	1746,735
7	Обществени организации	6	17,047
11	Съсобственост	3	21,564
99	Стопанисвано от общината	2	15,405
	Общо:	1752	12334,303

Баланс по вид територия – с. Чала

Номер	Наименование на вида територия	Брой имоти	Площ в дка
1	Селско стопанство	1354	4930,198
2	Горско стопанство	45	6985,232
3	Населени места	350	411,535
4	Повърхностни води	2	4,787
6	Транспорт (ЖП,Държ.Път.Мрежа)	1	2,551
	Общо:	1752	12334,303

Баланс по вид собственост на имотите – с. Ягодина

Номер	Наименование на вида собственост	Брой имоти	Площ в дка
1	Държавна публична	21	4489,282
2	Държавна частна	83	26197,350
3	Общинска публична	46	75,598
4	Общинска частна	95	548,278
5	Частна	3031	3190,165
7	Обществени организации	13	7,125
99	Стопанисвано от общината	490	4452,249
	Общо:	3779	38960,047

Баланс по вид територия – с. Ягодина

Номер	Наименование на вида територия	Брой имоти	Площ в дка
1	Селско стопанство	3592	7780,875
2	Горско стопанство	162	30797,818
3	Населени места	6	294,214
4	Повърхностни води	5	37,264
6	Транспорт (ЖП,Държ.Път.Мрежа)	14	49,877
	Общо:	3779	38960,047

Баланс по вид собственост на имотите – с. Кожари

Номер	Наименование на вида собственост	Брой имоти	Площ в дка
1	Държавна публична	24	886,034
2	Държавна частна	43	4847,320
3	Общинска публична	38	145,925
4	Общинска частна	23	369,556
5	Частна	830	1742,480
7	Обществени организации	1	2,160
99	Стопанисвано от общината	195	2078,211
	Общо:	1154	10071,687

Баланс по вид територия – с. Кожари

Номер	Наименование на вида територия	Брой имоти	Площ в дка
1	Селско стопанство	1096	4969,951
2	Горско стопанство	50	4870,967
3	Населени места	2	221,262
4	Повърхностни води	6	9,507
	Общо:	1154	10071,687

За община Борино:

Общо: 173 187, 226 дка
Гори: 116 714, 326 дка

6. Транспортна инфраструктура

Категорията на изградената пътна мрежа в общината е ниска. Липсват пътища от първи и втори клас. Има един третокласен път III-197. На територията на общината има около 80 км пътища III и IV клас и местни пътища. Общината стопанисва и поддържа около 32 км четвъртокласен път и около 30 км местни пътища. Пътно управление, гр. Смолян поддържа около 18 км. 25% от пътищата, т.е. 8 км, поддържани от общината се без трайна настилка.

Железопътен транспорт на територията на общината няма.

За всички видове превози се използва автомобилен транспорт.

Транспортното обслужване на населението в Община Борино се осъществява от частни превозвачи – еднолични търговци.

Дължини на улични мрежи в община Борино:

№	Населено място	Дължина /км./
1.	с. Борино	23,5
2.	с. Буйново	4,0
3.	с. Ягодина	6,0
4.	с. Чала	3,5
5.	с. Кожари	1,2

Списък на местните общински пътища:

№	Път	Дължина /км./
1.	**SML 1031**-19772 – /III-197, Борино – Тешел/ - Буйново -	21

	Кажари	
2.	**SML 1032**-19774 – /SML 1031, Тешел – Буйново/ - Ягодина	2,5 /разклонение с. Ягодина/
3.	**SML 2030**-19764 – /III-197/Борино – Чала	8,3
4.	**SML 3033**-М1 – /III-197/Борино – местност „Кастракли”	10,4
5.	**SML 3034**-М3 – /III-197, Борино – Тешел/ - местност „Водна кула”	2,0
6.	Местен път Борино – местност „Омана”	5,0
7.	Местен път Борино – местност „Тепе баир”	2,0
8.	Местен път Ягодина – местност „Ябланово”	8,0
9.	Местен път Ягодина – местност „Аджиларско дере”	9,0
10.	Местен път Чала – местност „Тютюнско дере”	10,0

Междуселищни автобусни линии – 2бр.:

- Борино – Девин – Смолян – 65км.;
- Борино – Девин – Пловдив – 120км.

Обществен градски транспорт няма. Не са налични таксиметрови фирми.

Има одобрен инфраструктурен проект за реконструкция на път: IV-19772 – Тешел – Буйново – Кожари от км.7+700 до 16+915 и от км. 17+495 до км. 20+167, финансиран от ПРСР от фонд „Земеделие” – гр. София.

Оценка на транспортната инфраструктура:

- пътната мрежа е в лошо състояние. По-голяма част от уличната мрежа е изградена преди повече от 20 години и експлоатационният срок на износващият пласт асфалтобетон е отдавна изтекъл;
- няма летище;
- няма ЖП транспорт;
- не са реализирани инвестиции за транспортната инфраструктура, транспортни средства и оборудване.

7. Техническа инфраструктура

- **Електрификация**

Електроснабдяването EVN-България-КЕЦ Девин осъществява електроразпределението на територията на община Борино. Всички селища в общината са електрифицирани. Електропроводната мрежа на места е остаряла и неефективна. Наложителна е подмяна. В нито едно населено място няма монтирани енергоспестяващи лампи.

Населените места в общината се захранват е далекопроводи от 20kV. В землището на с. Борино има една възлова разпределителна станция.

Разходите за улично осветление за 2012г. са в размер на 102 хиляди KW/h.

Доставчик на електроенергия за бита е EVN. Отоплението се осъществява с електроенергия и твърдо гориво. Потреблението на енергия от възобновяеми източници е минимално.

В промишлените предприятия на територията на общината не се използва енергия от възобновяеми източници.

Фасадно осветление не се използва.

Парковото осветление в с. Борино е недостатъчно и неефективно, а в селата липсва такова.

Потенциал за използване в община Борино на възобновяеми енергийни източници

Слънчевата радиация, преобразувана в топлина чрез конвенционални термични слънчеви колектори може да се насочи приоритетно към производство на гореща вода през късна пролет, лято и ранна есен.

Въпреки, че съществуват слънчеви термични системи, които могат да работят през цялата година, в момента вследствие на високата им цена, икономически ефективното им приложение трудно може да се докаже.

В програмите по ВЕИ за следващия тригодишен период 2013 – 2015г., в частта въвеждаща използването на термични слънчеви колектори, включва общински сгради, потребяващи електроенергия или течни горива за производство на гореща вода.

Изпълнението на мерките в Програмата по ВЕИ, въвеждаща термични слънчеви колектори в такъв мащаб е наличие на финансова възможност. Мерки върху вече изпълнени енергийно ефективни мероприятия в ЦДГ „Радост” с. Борино и сградата на общинска администрация могат да се вземат за поставянето на термично слънчеви колектори.

В ЦДГ „Дъга” с. Ягодина след извършване на енергоефективни мероприятия върху сградата, също могат да се поставят термично слънчеви колектори. Може да се помисли за поставянето на такива и върху покрива на СОУ ”Н.Вапцаров” с. Борино.

Масовото приложение на вятърната енергия като енергиен източник започва през 80-те години в Калифорния, САЩ. След 1988 г. тази технология навлезе и на енергийния пазар в Западна и Централна Европа.

Вятърната енергетика е България има незначителен принос в брутното производство на електроенергия в страната. През **2001 г.** от вятърна енергия са произведени **35 MWhe (3 toe), през 2003 г. - 63 MWh (5.4 toe), а през 2004 г. -707 MWh (60.8 ktoe).** Това показва, че развитието на вятърната енергетика в България се ускорява.

На територията на България са обособени четири зони с различен ветрови потенциал, но само две от зоните представляват интерес за индустриално преобразуване на вятърната енергия в електроенергия: 5-7 m/s и >7 m/s.

Тези зони са с обща площ около 1 430 km^2, където средногодишната скорост на вятъра е около и над 6 m/s. Тази стойност е границата за икономическа целесъобразност на проектите за вятърна енергия. Следователно енергийният потенциал на вятъра в България не е голям. Бъдещото развитие в подходящи планински зони и такива при по-ниски скорости на вятъра зависи от прилагането на нови технически решения.

На територията на община Борино няма термални извори, нагрети скали на по-голяма дълбочина и други алтернативни източници на геотермалната енергия.

Най-древният допълнителен източник на топлина, използван от човека е дървесината**.**

Неизползваните отпадъци от дърводобива и малоценната дървесина, която сега се губи без да се използва могат да бъдат усвоени само след раздробяване на трески или преработване в дървесни брикети или пелети след пресоване и изсушаване. Производството на трески има значително по-ниски разходи от производството на брикети и пелети, при което се изисква предварително подсушаване на дървесината и е необходима енергия за пресоване.

Увеличаване на използването на биомаса за енергийни цели ще доведе до икономия на електроенергия и скъпи вносни горива и води до намаляване на енергийната зависимост.

- **Водоснабдяване и канализация**

Централно водоснабденото население в общината е 95 %. Годишното потребление на вода за жител е 23, 94 $м^3$. В системата на ВиК на територията на общината се използват подземни води за питейно-битово водоснабдяване на населените места. Максималният средногодишен експлоатационен дебит за с. Борино е Q = 14 l/s.

Във всички населени места на общината захранването с питейна вода е от собствени водоизточници. Вместимостта на водоемите на населените места е:

- Борино – 1 ви водоем – 500 $м^3$
  2 ри и 3 ти водоем – общо 250 $м^3$

- Буйново – 100 м^3
- Чала – 100 м^3
- Кожари – 200 м^3
- Ягодина – 100 м^3

В с. Ягодина има пречиствателна станция за питейни води, а има и проектно решение за изграждане на пречиствателна станция за питейни води в с. Борино.

Карта „Водоснабдителна система”

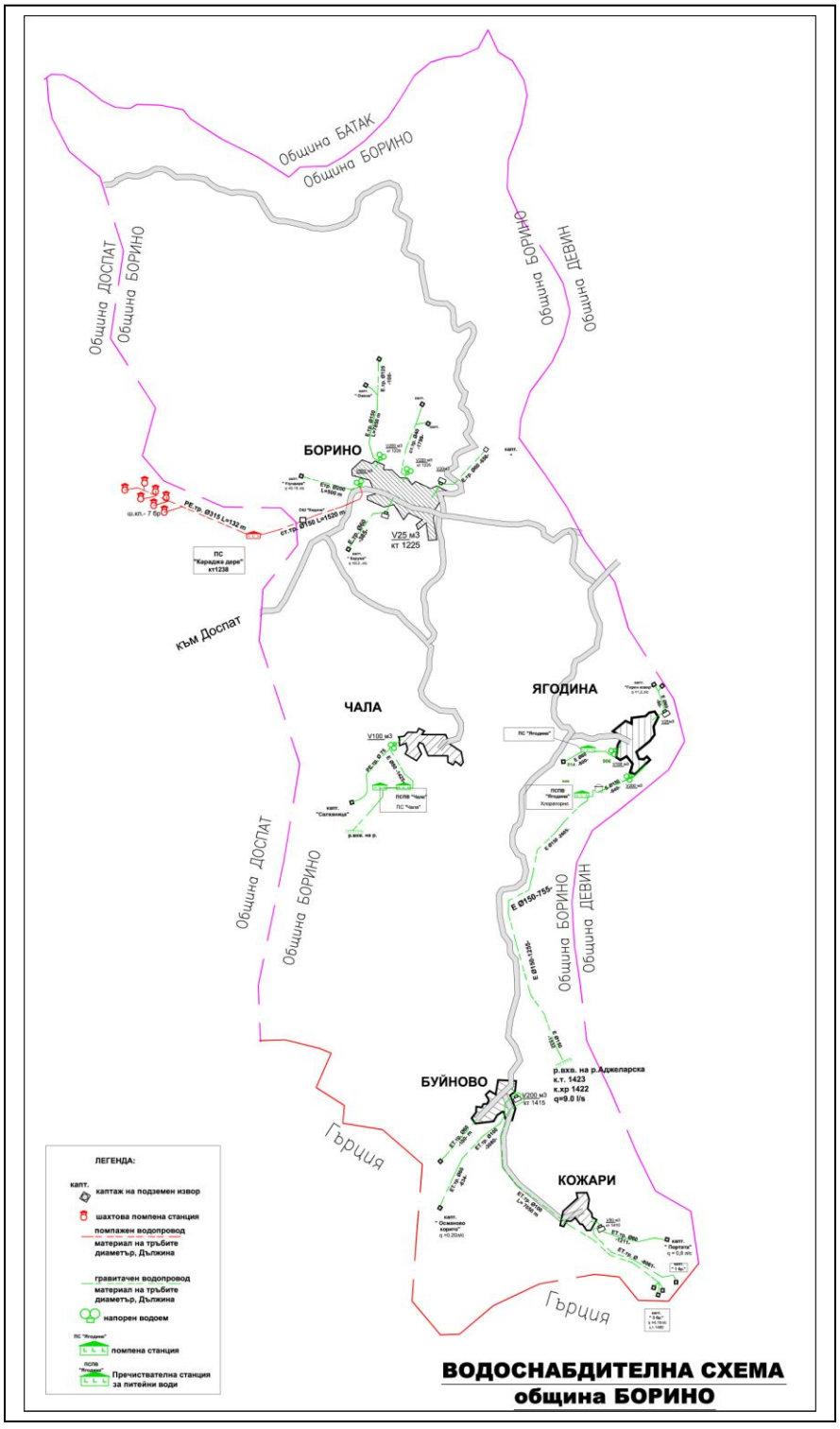

На територията на Община Борино има изграден вътрешен водопровод с обща дължина 22,4 км. Водопроводната мрежа е изграждана във времето с различни видове тръби и цолажи, като основно стария етернит е подменен изцяло с метални и PVC тръби. Металните тръби са амортизирани, което води до чести аварии и загуба на вода, което налага тяхната подмяна с PVC тръби.

Степента на изграденост на вътрешния водопровод по населени места е посочен в следната таблица:

Населено място	**Довеждащ водопровод в м**	**Външен водопровод в м**	**Съществуващ вътрешен водопровод в м**
Борино		5 200	14 600
Ягодина	650	7 000	3 300
Буйново	457	8 000	1 590
Чала		3 000	2 500
Кожари	485	3 000	410

В селата са изградени частични канализации, заустващи се в близките реки и дерета, в които са включени повечето от жилищните сгради. Като цяло канализацията е напълно амортизирана и се нуждае от подмяна. Предвид планинският терен, на много малко места отпадните води са включени в локални септични ями. Канализационната мрежа, която се поддържа и стопанисва от „ВиК" – Смолян е морално и физически остаряла. Приемникът на отпадъчните води на с. Борино е р. Боринска. В общината няма изградена ПСОВ. Проектирани са и предстои изграждане на пречиствателни съоръжения за отпадни води в с. Борино и с. Буйново.

Вътрешната канализация на територията на общината е изградена с различни видове бетонови тръби.

Изградената вътрешна канализация по населени места е:

- Борино – 10 500 м.
- Буйново – 1 310 м.
- Ягодина – 3 500 м.
- Чала – 3 000 м.
- Кожари – 182 м.

Необходимо е да се извърши реконструкция и модернизация на изградените водопроводни мрежи и съоръжения. Канализацията в с. Борино и с. Ягодина е изградена – 90 %. В с.Чала се изгражда, а в останалите населени места тя е частично изградена около 60 %. Замърсителите на речните води са преди всичко от битов характер.

- **Далекосъобщения и телекомуникации**

Всички населени места в община Борино са телефонизирани. Качеството е относително добро. Има връзка с мобилни оператори. Общината е свързана с националния оптичен пръстен и монтирана цифрова телефонна централа. Успоредно с това е изградена система за връзки с GSM операторите "М-тел", "Глобул" и "Вивател", които частично покриват територията на общината.

Радиотелевизионното покритие и мобилните телефони се транслират от три „ТВРС" станции в землищата на селата Борино, Буйново, Ягодина.

В землището на с. Борино има изградена оптична кабелна линия. Останалите села ползват услуги на кабелни оператори и нямат пряк достъп до интернет услуги.

- **Топлофикация и газификация**

В община Борино няма изградена топлопреносна мрежа и централна топлофикация. Топлоснабдяването на по-големите обществени обекти (детски градини, училища, болница и др.) е с локални отоплителни инсталации.

Също така няма изградена газопроводна мрежа.

8. Демографско развитие

Община Борино включва пет населени места. Най- многобройно е населението в административния център на общината – с. Борино – 2489.

Разпределение на населението в общината по възраст и пол

Населено място	Общо	Мъже	Жени
с. Борино	2489	1218	1271
с. Буйново	333	162	171
с. Кожари	109	59	50
с. Чала	168	86	82
с. Ягодина	480	240	240
	3579	**1765**	**1814**

Характерен и тревожен процес за Община Борино е намаляването на населението през последните години и миграция – особено на младото население в трудоспособна възраст. Наблюдава се процес на обезлюдяване на населените места. Населението на територията на общината е предимно застаряващо. През последните години естествения прираст е отрицателен – „-56".

Динамиката на заетостта постоянно се променя. През последните три години равнището на безработица се е увеличило. За община Борино това равнище е било винаги по-голямо от средното за страната. За 2012 г. нивото на безработица е 31,5 %. Най-уязвима е групата на младежите и групата на

лицата в пред пенсионна възраст, които са най-силно засегнати от преструктурирането на икономиката и затварянето на структуроопределящи предприятия в миналото.

Безработицата в общината е в резултат от закриването на почти всички съществуващи цехове и други предприятия.

Временно заети по програма по заетостта – 160 човека, който не са включени в процента на безработицата.

9. Обитаване

Сграден фонд – съществуващи сгради на територията на общината по видове собственици:

- Сгради на физически лица – 911
- Промишлени сгради – 12
- Сгради в сектора на услугите – 30

10. Икономически сектор

Разнообразието в релефа на общината, в съчетание с почвено-климатичните условия са добра предпоставка за развитие на редица стопански дейности: селско стопанство, дърводобив и дървопреработване, туризъм, хранително-вкусова, текстилна промишленост и др. Като основен ресурс се очертава наличието на иглолистна дървесина. През последните години се наблюдава тенденция към увеличаване на дела на частните инвестиции в създаването и предлагането на туристически продукти и услуги.. В общината има местен туристически инфоцентър и няколко неправителствени организации които се занимават с туризъм, опазване на околната среда, популяризиране на района.

- **Туризъм**

Община Борино има потенциал за развитие на екотуризъм, маршрутно-опознавателен туризъм, наблюдение на уникалния за България ландшафт, съхранената природа – флора и фауна, риболова, екстремните преживявания, пещерния туризъм, кулинарен туризъм, ловен туризъм, фото туризъм и етно туризъм – всичко това е и една предпоставка за намиране на препитание на местното население.

Некоординираните и донякъде хаотични действия на донорските програми в района са причина за недостатъчно ефективното оползотворяване на наличните ресурси, дублиране на усилия и недостатъчно устойчиви резултати.

Въпреки ценните ресурси на община Борино -не е организирана система за интерпретация на природното и културно наследство. Предприемачите и директните доставчици на услуги се нуждаят от развитие на уменията си както в сферата на управление на бизнеса, така и по отношение на

професионалното посрещане на гости. Необходимо е да се разработи система за сертифициране на качеството на предлаганите туристически продукти.

Инвеститорският интерес все още не се е фокусирал върху разработване на нови допълнителни услуги и атракции в региона. Предприемачите в сферата на туризма не са обединени в браншови организации.

Към настоящият момент няма туроператорски фирми в общината, такива има в Пампорово, Смолян, Девин. Те са специализирани главно в предлагането на ски-туризъм и балнеолечение и организиране на походи по туристически маршрути.

В региона вече работи ресурсен център за подкрепа на местния бизнес- със седалище гр.Девин – Бизнес център.

Значителен брой местни предприемачи вече предлагат услуги на туристи в малки семейни хотели, организират се преходи по маршрути, свързани с природното и културно-историческо богатство на района. Най-голям брой туристи има през месеците юли, август и октомври. Най-много посещения на българи се наблюдават през месеците юли и октомври, а от чужденци през юли и август. Една трета от нощувките са на чужденци.
Родопчани са известни с традиционното си гостоприемство и умения да предлагат изключително вкусна местна кухня.

За развитието на туристическата инфраструктура е изключително важно:

- *Създаване или заимстване на модел за база-данни за туристическите ресурси;*
- *Интегриране на модела в дейността на центровете;*
- *Обучение на персонала;*
- *Дизайн и отпечатване на информационни материали за нуждите на центровете;*
- *Промоция на туристически борси.*

Пешеходен, еко и вело туризъм

- ✓ **Средно планински атракционен туристически маршрут – „Дяволска пътека”**

Към момента, достъпът към скалният мост от към Буйновското ждрело /Мястото на водослива на р. Буйновска и р. Чатак дере/ не се препоръчва! Изградените дървени мостове са прогнили или въобще ги няма. Туристическата пътека Дяволски мост е проходима само до природната забележителност – Дяволски мост от към с. Борино.

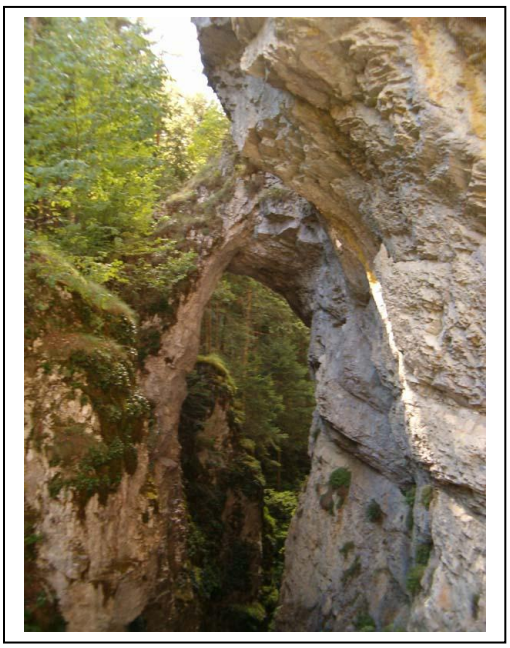

В момента община Борино очаква реализацията на проект „Среднопланински маршрут – Дяволска пътека”, който да възстанови участъка от Южнородопската екопътека, действала през периода 1995-2000 г. За безопасността на туристите не препоръчваме посещението на Дяволският мост от към Буйновско ждрело. Най-удобен и безопасен е достъпът от към с. Борино – до бившият Механичен завод в местността Чатака - на 5 км югоизточно от с.Борино има паркинг, от който може да се тръгне в южна посока по маркирана пътека – след 1,2 км се пресича с река Чатак дере /ляв приток на р. Буйновска/ и се навлиза във вековна иглолистна гора – от там до скалният феномен Дяволски мост са 1300 метра. Върви се по обезопасена пътека. Има изградени дървени заслони за почивка. Самият мост е скална арка, издълбана за милиони години от водите на река Чатак дере. Височината на моста е 18 м, отвор 6-метра, дебелина на скалата 3-4 метра. От моста могат да се видят участъци от страховитото ждрело на река Чатак дере. На 30 метра след моста по посока на реката се достига до дървена беседка-препоръчваме това да е последна точка, освен акто туристът няма специална подготовка. По-надолу се намират два водопада, но достъпът до тях крие рискове, както отбелязахме в началото.

- ✓ **Панорамна площадка „Орлово око”**

Една от най-посещаваните напоследък атракции в България е панорамната площадка Орлово око. Това е уникална по рода си наблюдателна площадка, извисяваща се на 1563 метра надморска височина, от която се открояват вълшебни и приказни гледки към необятните красоти на Източните Родопи.

Наречена е Орлово око, защото погледът може да стигне до далечни земи и безкрайни хоризонти. Панорамата, която се разкрива пред туристите е

повече от впечатляваща, тъй като оттам може да се види част от Буйновското ждрело, Чала, Пирин, Рила и планините в Гърция. Орлово око се намира в близост до село Ягодина и до прочутата Ягодинска пещера. Орлово око с всеки изминал ден набира все по-голяма и по-голяма известност сред българските и чуждестранни туристи. Мощната конструкция е приспособена да издържа до три тона товар, а безопасността на посетителите е напълно гарантирана. Площадката като нова дестинация бе открита през месец май 2009 година от Туристическо дружество „Родопея" – с. Ягодина, а средствата за нейното изграждане са събрани от входните такси за близката Ягодинска пещера. Точно под впечатляващото съоръжение се вие и планинския път, по който се стига до Орловото око.

- ✓ **Триградско ждрело**

Триградското ждрело се намира на територията на Община Девин до него лесно се достига и по международния туристически маршрут през село Ягодина. Над речното легло на река Триградска се издигат величествини отвесни варовити стени с височина до 290 метра, заграждащи от всички страни късче небе от простора. Триградска река излива водите си в 40 – метров водопад в Бучащата зала на пещерата Дяволско гърло, изчезва във подземни зали, за да се появи извън пещерата, като буен извор. Пропастната пещера "Дяволското гърло" представлява огромна зала с размери на олимпийски стадион. Стародавна легенда разказва, че именно от тук Орфей е поел към подземния свят за среща с любимата си Евридика.

- ✓ **Ягодинска пещера**

Ягодинската пещера – перла на родопските пещери, очарова посетителите в благоустроения за посещения от туристи участък с уникални карстови образованияп – вълшебна приказка от подземни форми и багри. Проучването й започва през 60 – те години на XX век под ръководството на Димитър Райчев от Чепеларе – пионер на пещерните изследвания в Средните Родопи. Общата дължина на галериите й надхвърля 10 500 метра.

Благоустроения за посещения от туристи участък е с дължина 1100 метра. Посетителите могат да се любуват на разнообразни карстови форми – сталактити, сталагмити, сталактони, дендрити, пещерни перли, драперии, оцветени фасетки, наподобяващи леопардова кожа. По благоустроеното трасе в пещерата се преминава през няколко зали, всяка от които очарова туристите със своята неповторимост.

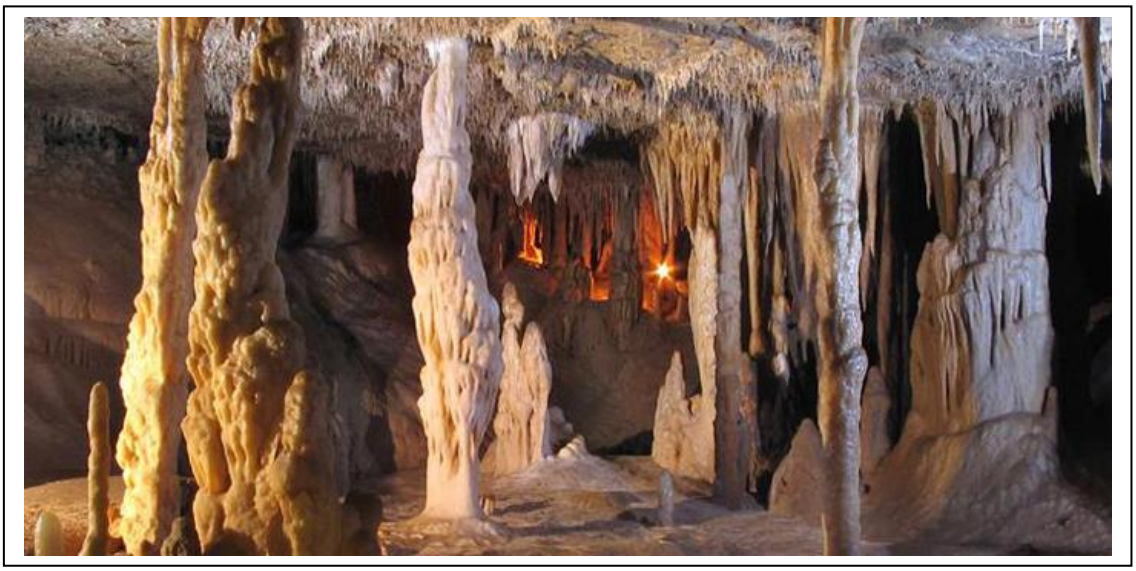

✓ **Пещерно жилище**

Значителен брой от пещерите в района са обитавани от 4 000 – 3 500 г. пр. Хр. Забележително е пещерното жилище в естествения вход на Ягодинската пещера. До там се достига по благоустроена пътека с дължина 270 м, започваща от асфалтовото шосе за село Буйново. Разкритията от археологическите разкопки, извършени през 70 – те години на XX век, показват бита и материалната култура на праисторическите обитатели на райони. Намерените шест огнища , останки от вертикални станове, керамика и хромели за стриване на жито дават образна представа за живота на първобитните хора. В близост до обекта е изградена чешма, беседка и кът за отдих.

✓ **Архитектурно-исторически мост „Кемера”**

В местността Кемера, на 12 км. от село Борино, се намира римския мост Кемера. Кемеровия мост е висок 6 м, едноарков, граден от ломени камъни и спойка от бял хоросан. Части от лицевата зидария и ъглите на хубаво извитата арка са оформени с добре обработени камъни. Настлан е с настилка от дребен речен камък. Дължината му е 32,40 м, а ширината – 3,60 м. Идвайки при него туристите се докосват до историята, понеже той е част от трасето на големия римски път, свързващ през Родопите Филипополис с Никополис ад Нестум (близо до с.Гърмен).

✓ **Родопска дъща**

Родопската дъща е уникално дървено съоръжение, изработено в близост до река. Състои се от две части – дървен улей, по който се довежда чиста вода и дървен съд с форма на обърнат пресечен конус. Водата пада от високо в единия край на съда и създава водовъртеж. Дъщата се ползва за валяне на нови вълнени тъкани (одеяла, черги, диплари). В продължение на два три часа те се въртят под ударите на водната струя, за да станат по – здрави, меки и със светли цветове. Такава дъща може да се види на 4 км. южно от Борино в местността Хайдушки дол.

✓ **Връх „Виденица" – Гьоз тепе**

Връх „Виденица" – висок 1652 м, се намира в близост до село Чала-на 3 км-югозападно,в община Борино. Познат е още като връх Гьоз тепе. Д-р Иречек проявява интерес към този връх в Западните Родопи и говори за присъствието на тракийското племе-беси там. Хронологията на посещението на Виденица говори за големия интерес, а археологическите разкопки вече продължават повече от 120 години, дават основание за предположение за прорицалище на бог Дионис.

Времето е измило доста от скалните масиви, но са видими скални площадки, стена от сух зид. Мястото има енергийна сила и лековита вода. Бесите са жречески род от тракийското племе на Сатрите, пазители на Светилището на Дионис, което според античните сведения се е намирало в Родопите.

По време на експедицията „Родопи 2002 – храмът на бог Дионис" е открита мраморна глава на императрица Юлия Паула-съпруга на римският император Елигабал-известен още като Варий Авит Басиан, управлявал 5 години провинцията от 218 – до 222г., От върха се разкриват впечатляващи гледки към море от зелени гори,обширни високопланински пасища с острови от величествени скали, както и при ясно време се вижда Бяло море, върховете на Пирин, вр. Перелик и др.

Има туриситическа пътека от с.Чала, водеща към върха, която пътека минава покрай т.н.Сеферов чучур /Лековитата вода/, край която туристът може да си отпочине и поеме глътка въздух, преди да почне катеренето на върха.

✓ **„Кастракли" и ловно стопанство „Извора"**

Резерватът "Кастракли", с площ 124 ха е разположен изцяло на територията на Горско стопанство – Борино. Под закрила са поставени вековна черноборова гора, много ендемични растителни видове и скални групи. Недалеч от резервата се намират дивечовъдно стопанство "Извора" и малък язовир.

Еко-пътеки, туристически маршрути, велопътеки, екстремни маршрути, терени за скално катерене в област Смолян

В таблицата за сравнителен анализ са представени броят и дължината на обектите от този тип, за които общините в областта дават сравнително пълна информация.

	Баните	Борино	Девин	Доспат	Златоград	Мадан	Неделино	Рудозем	Смолян	Чепеларе	**Общо**
Еко-пътеки											
брой	4	5	3	-	4	4	3	5	35	-	62
дължина (км)	27	28	13	-	32	23	10	31	над 200	-	над 364
Туристически маршрути											
брой	4	1	3	2	-	-	-	1	23	22	55
дължина (км)			35	41				50	280	366	над 722
Вело маршрути											
брой	1	4	-	-	3	-	-	-	4	?	8
дължина (км)	12				13				40		65
Екстремни маршрути											
брой	-	-	1	-	-	-	-	-	6	-	7
дължина (км)											
Подсигурени места за катерене											
брой	-	-	1	-	-	-	-	-	5	-	6

Приоритети за развитие на туризма:

Мярка 1. Обезпечаване и подобряване на местата за настаняване

Настаняването на туристите е ключов елемент в туристическото предлагане, който оказва силно влияние върху степента на туристическо развитие и върху самите райони. В много райони на страната туристическото развитие е възпрепятствано от липсата на места за настаняване, докато в

други райони основният недостатък е качеството /стандарта на тези места и свързаните с нея услуги.

Цели:

- Повишаване обезпечаването на туристическите услуги чрез увеличаване на местата за настаняване в по-малко развитите туристически райони
- Повишаване обезпечаването на туристическите услуги чрез подобряване на качеството /стандарта на местата за настаняване и разширяване на обхвата на услугите, свързани с нея във вече развитите туристически райони

Дейности:

- Подобряване и/или разширяването на местата за настаняване (малки хотели, предлагащи легла и закуска, туристически хижи, общежития др.)
- Оборудване на местата за настаняване
- Въвеждане и постигане на стандарти за качество

Крайни резултати:

- брой финансирани проекти
- брой създадени легла
- брой легла по-висока категория

Мярка 2 Осигуряване и подобряване на туристическа инфраструктура

Обезпечаването на туристическата инфраструктура е от важно значение за атрактивността на туристическия район, обхвата на туристическия продукт, задоволяващ по-голям диапазон от нуждите на посетителите, диверсификацията на туристическото предлагане и като краен резултат увеличаване на приходите от туризъм и положително въздействие върху местните общности. Особено е важно да се подходи към някои ключови нужди на туристическото развитие като диверсификацията на продукта и сезонната (и териториална) концентрация на населението.

Цели:

- Развитието на интегрирани туристически продукти за различните териториални зони в България със специфичен поминък, базиран на система от различни многоцелеви видове туристическа инфраструктура.

Дейности:

- Реконструкция, подобряване, защита на туристическите атракции /природни, културни/, включително реставрация на исторически сгради, подобряване на музейните експозиции, средства, необходими за защита на природата и др.

- Строеж, реконструкция и обновление на инфраструктурата, подобрявайки по този начин околната среда и функционирането на атракциите /напр. паркинги, осветление, обществени тоалетни, зелени площи, алеи за разходка и др./ (места за отдих и култура)
- Строеж, реконструкция, обновление /осъвременяване и разширяване на пътеки за разходка, катерене, маршрути за езда и колоездене, места за пикник и др.
- Детски / спортни съоръжения и съоръжения за отдих

Мярка 3: Развитие на продукти и услугите на различните дестинации и техният маркетинг

Ефективното развитие на туризма в община Борино изисква не само единични атракции и съоръжения, а комплексен туристически продукт, който в повечето случаи е регионален по обхват, т.е. общия комплексен продукт на съответната дестинация трябва да бъде развит и рекламиран на пазара и това може да се постигне изключително с колективни действия, осъществявани от обществените организации и/или неправителствените организации в туристическия сектор в партньорство с общината.

Цели:

- подобряване на комплексния маркетинг на дестинациите, усъвършенстване на продукта и услугите с регионално значение и обхват и насърчаване на местно- регионалното-трансгранично сътрудничество и партньорство
- повишаване на регионалната атрактивност за туризма и принос за увеличаване на регионалните приходи и заетост

Дейности:

- Подготовка на местни промоционални материали
- Промоционални и информационни кампании
- Развитие на (регионални) туристически продукти
- Организация на събития, които са туристическа атракция (напр. фолклорни фестивали др.)
- Консултантски услуги за малките и средни предприятия
- Проучване на пазара
- Подкрепа на изграждането и укрепването на регионалните партньорства в сферата на туризма (регионални туристически асоциации)

Оценка на състоянието на туризма

Община Борино разполага с потенциал и неусвоени ресурси за развитие на целогодишен туризъм. Все още недостатъчно са развити сегментите на туристическото предлагане.

Проблеми:

- Непълноценно използване на природните ресурси
- Неразвити сегменти на туристическото предлагане
- Липса на единна туристическа инфраструктура
- Липса на популярност като туристическа дестинация
- Недостатъчна професионална квалификация в областта на туризма
- Опасност от потенциален конфликт между отделни сектори: горска индустрия – туризъм
- Глобални промени в климата и природни бедствия.

Потенциални видове туризъм:

- възможностите за планинско колоездене, културен, еко-, конен, фото-, селски, пещерен, етно- туризъм и др.;
- комбинирани туристически пакети „планина – море", вкл. с Гърция
- развитие на зимния, културния, летен планински, екстремен и селски туризъм.

- **Промишленост**

В структурата на промишлеността, в контекста на Смолянска област, Борино се определя, като община с ниска и много ниска степен на промишлено развитие.

Основни отрасли в община Борино са: селско стопанство, дърводобив и дървопреработване, туризъм, хранително-вкусова, текстилна промишленост, търговия и др.

Основни производствени фирми са:

Фирми	***Браши***
ЕТ "Али Велиев-Сая"	дървопреработка
"Джеджо-69"ЕООД	ремонт на автомобили
"Виденица-2004"ЕООД	строителство
"Дейзи-М"ООД	шивачество
"Бонгу"ЕООД	шивачество
"Бориком-АМТ"ООД	дървопреработка, търговия с горива
ЕТ"Рафет Амишев"	шивачество
ЕТ"Орион-МД"ООД	търговия с горива
ЕТ"Улан-Дж.Уланов"	производство на млечни продукти
"Извора" ООД	шивачество
"Комерс - Борино"ООД	строителство
"Адо Лес"ООД	дървопреработка
"Кери" ЕООД	производство на млечни продукти

ЕТ"Екмек -Ах.Карадайъ"	производство на пвц дограма
"РАЙН"ЕООД	строителство
ЕТ"Реджеп Алиев-Джаски"	дървопреработка
"ДП Борино" ООД	дървопреработка
"Симона"ЕООД	шивачество
СД"Асенчо и Сие"	дървопреработка
ЕТ"Терзо- Асен Терзиев"	дървопреработка
ЕТ"Венелин Сарафов"	дърводобив

- **Аграрен сектор**

Общината насърчава и подпомага всяка форма и инициатива на производителите за сдружаване с цел развитие на алтернативно земеделие - билкарство и овощарство, създаване на големи ферми или уедряване на съществуващите малки стопанства. За целта се провежда оземляване със земи от общинския поземлен фонд, дългогодишно отдаване под наем и аренда на земи от общинския фонд,както и се инициира създаването на специална общинска наредба, която да регламентира уедряването на земеделските имоти чрез различни форми- създаване на масиви, замени.

Земеделските производители от района имат големи възможности в областта на биологичното земеделие, дори и в картофопроизводството. Като екологично чист район, тук се предполага и развитие на пчеларството, като за това общината ще предостави на желаещите да наемат дългогодишни подходящи земеделски площи съгласно Закона за пчеларството. Във връзка с ползването на пашата се създадат прозрачни правила за наемането и ползването й, като таксите от тях задължително ще се разходват приоритетно за разкриване на нови и поддържане на съществуващите пасища.

Общината полага усилия за ефективното опазване на селскостопанското имущество на всички собственици и ползватели. Звеното за разработване на проекти, съвместно с държавните ведомства в областта на земеделието информират земеделските производители за всички видове програми – европейски и национални, насочени към подпомагане на развитие на земеделието.

Селскостопанския фонд обхваща 56 647,4 дка, като от тях 6 581,7 дка са ниви, 6 742,3 дка – ливади и около 23 483 са мери и пасища. Преобладава земя 9-та и 10-та категория. Ландшафтът на територията се определя като изключително пасторален – с малки и добре стопанисвани ниви и ливади, обработвани по традиционен начин. За територията са характерни високопланински пасища и сенокосни ливади.

Според вида и предназначението си земята на територията на Община Борино се разпределя така:

Площ и структура на земеделските територии в община Борино

	Видове територии и начин на ползване	**Площ дка**	**отн. дял %**
1	Земеделски територии	57 646,4	100
	Ниви	6 581,7	11,42
	Трайни насаждения	1,000	1,73
	Естествени ливади	6 742,3	11,70
	Мери, пасища	23 483	40,74
	Гори в селскостопански фонд	18 464,8	32,03
	Полски пътища и прокари	1 346,1	2,34
	Неприродни земи (скали, пясъци и др.)	28,5	0,05

Най-голямо стопанско значение имат земеделските земи /ниви и трайни насаждения/, естествени ливади, мери и пасища, които съставлява 65,59% от земеделските територии. Използват се пълноценно и са запазени екологично чисти.

Поради характера на релефа преобладават гори, мери и пасища. Това предполага приоритетно развитие на животновъдство и някои видове трайни насаждения.

Липсата на средства и сравнително бедните почви не дават възможност традиционното растениевъдство да се развива ефективно. Условията са подходящи за развитие на трайни насаждения.

Площ на земеделските култури в община Борино в дка

Култури	**2011г.**	**2012г.**
Картофи	2 500	1 900
Фасул	70	60
Фуражен грах	40	30

Земеделието в територията се определя като „Полупазарно” – произвежда се основно за собствени нужди, а излишъка се продава. Отглеждат се предимно картофи и боб, а животните се отглеждат основно за мляко и месо. Високопланинското земеделие в съчетание със запазената природа и липсата на замърсяващи предприятия са гарант за високо качество и чистота на произведената земеделска продукция и предпоставка за регистрирането на местни производствени и географски марки, каквито в момента липсват в територията като пазарен механизъм. През последните 3 години се наблюдава създаването на биологични масиви, които са сертифицирани – по биологичен начин се отглеждат предимно билки, арония и малини.

Животновъдството е основен по значение отрасъл в района. Водещо място имат говедовъдството и овцевъдството със смесено направление. Животните се отглеждат в личните дворове на населението, много често при примитивни условия. Това прави отрасъла губещ и допълнително затруднява развитието му. Броят на животните и тяхната продуктивност намалява. Забелязва се интерес към пчеларството.

Брой на регистрираните животни в община Борино през 2012 г.

Животни	**Бр.**
Говеда	1311
Биволи	15
Овце	2500
Кози	30
Свине	0
Птици	932
Пчелни семейства	241

Влияние върху структурата на земеделските култури оказват и външни за средата фактори. Създадените земеделски кооперации и по-крупните арендатори разполагат със собствена техника за обработка на земята, която на този етап задоволява потребностите.

Тенденциите за развитие на растениевъдството в общината са общо положителни. Традициите, плодородната и екологично чиста земя, обезпечеността с техника и свободната работна ръка, с възможности за реализация предимно в земеделието, са основните ресурси на общината.

Съществуват условия за възстановяване на масивите от трайни насаждения и зеленчукопроизводството.

- **Горско стопанство**

Горските територии обхващат ..... ha или .....%, от територията на общината в т.ч. – ..... ha иглолистни гори (предимно смърч и бор) и ..... ha широколистни. Широколистните гори са представени предимно от обикновен бук *(Fagus silvatica*) и трепетлика (*Populus tremula)*. Най –разпространените иглолистни видове са:

- Бял бор *(Pinus silvestris)* – ..... ha
- Черен бор (*Pinus nigra)* – ..... ha
- Обикновен смърч (*Picea exelsa)* ..... ha
- Бяла ела (*Abies alba)* ..... ha
- Смесени иглолистни - ..... ha
- Двуетажни насаждения – ..... ha

Смесените естествени насаждения са с участие на бял и черен бор, смърч, ела, бук на места планински бряст (*Ulmus glabra* Huds.), воден габър (*Ostrya carpinifolia* Scop.), същински явор (*Acer pseudoplatanus* L.), ива (*Salix caprea* L.), обикновена гроздовидна череша (*Padus racemosa* (Lam.) Gilib.), офика(*Sorbus aucuparia* L.), брекиня (*Sorbus torminalis* (L.) Crantz.), мукиня (*Sorbus aria* (L.) Crantz.) *a* Mill.) и сребролистна липа (*Tilia tomentosa* Moench.), обикновен габър (*Carpinus betulus* L.), зимен дъб (*Quercus petraea* Liebl.)

Храстовият етаж е съставен от обикновена леска (*Corylus avellana* L.), обикновен глог (*Crataegus monogina* Jacq.), обикновен дрян (*Cornus mas* L.), птиче грозде (*Ligustrum vulgare* L.), слабителна зърника (*Ramnus cathartica* L.), обикновен люляк(*Syringa vulgaris* L.), обикновен котонеастер (*Cotoneaster vulgaris* Lindl.), черна калина(*Viburnum lantana* L.), червена калина (*Viburnum opulus* L.). По откритите терени в зоната на иглолистни гори се среща румелийска жълтуга (*Genista rumelica* Vel.), храстовидно прозорче (*Potentilla fruticosa* L.), синя (обикновена) храстовидна и пирамидална хвойна (*Juniperus communis* L.), червена хвойна (*Juniperus oxycedrus* L.), шипка (*Rosa spp.*) и др.

Особен интерес представляват в растителните съобщества рядко срещани видове като гръцка мукиня (*Sorbus graeca* (Spach) Kotschy) и офика борбазии (*Sorbus borbasii (S.aucuparia* x *S.torminalis)* – хибрид между офика и брекиня. По скалните местообитания в района на ЗМ ”Борино”, ПЗ ”Буйновско ждрело” и ЗМ „Триградско ждрело”, се наблюдават единични впечатляващи с хабитуса си екземляри от ендемичен подвид черен бор ‘Палазиана’ (*Pinus nigra spp.Pallasiana*). Наблюдават се ендемични оро-средиземноморски съобщества от ниски бодливи храстчета – умереноконтинентални ерикоидни храсталаци с участие на остролистен клин (*Astragalus angustifolius*). Крайречните горски местообитания включват черна елша (*Alnus glutinosa* (L.) Gaertn.), бяла елша (*Alnus incana*(L.) Moench.), бяла върба (*Salix alba* L.), теснолистна миризлива върба (*Elaeagnus angustifolia* L.), ракита (*Salix purpurea* L.) и др. Крайречните горски местообитания основно са разположени в обхвата на граничните земеделски територии.

Средногодишния добив на иглолистна дървесина е около ..... м^3.

Характерно за територията е голямото богатство на недървесни горски ресурси, които се добиват в горите и които са важна част от местната икономика – тук се срещат горски ягоди, боровинки, гъби, малини, къпини. Горите са източник на дивеч, риба и дърва за огрев – добре развит е ловния туризъм. Освен, че са средообразуващ фактор, горите предоставят и суровината за структуроопределящия отрасъл в местната икономика – дърводобива и дървопреработването.

Управление на горски местообитания-препоръки

- Опазване на съществуващите горски хабитати чрез по-добра охрана: увеличаване броя на охранителните участъци и броя на горската стража. Увеличаване на нетърпимоста на обществото към допускане на нарушения в горите.
- Противопожарни мероприятия: увеличаване и поддържане на лесокултурните прегради и минерализованите ивици; увеличаване на пожаронаблюдателите; изграждане на стационарни наблюдателни пунктове и нови противопожарни депа; поставяне на предупредителни табели на места, където се струпват туристи (паркинги, начало на пътища, преминаващи през гората); определяне на подходящи равнинни терени за кацане на авиотехника.
- Разработване и прилагане на План за мултифункционално стопанисване на горите. В него да бъдат предвидени и посочени ползите от добив на сено за зимно подхранване на дивеча, развиване на суровинната база за организирано събиране на билки и горски плодове, гъби, коледни дръвчета, смърчови кори и смола, борина.
- Залагане на сечи с удължен възобновителен период. Отпада при сечта да не се събира на купчини, а да се оставя неравномерно по площта.
- Да се запазва и регулира смесения характер на насажденията.
- Залесяване с характерните местни видове: смърч, бял бор и т.н. Използване на горскоплодни дървета при залесяване.
- Да не се допуска развитието на ерозионни процеси – напр. чрез изграждане и поддържане на баражи. След приключване на сечта извозните пътища да се задръстват с подходящи материали – клони, отпадъци при сечта и др.
- При маркиране и извеждане на сечта на горите да се осигури запазването на ключови елементи на биоразнообразието – да остава в гората част от мъртвата дървесина (стояща и лежаща маса с различна степен на разлагане), както и на мъртвите дървета, които са били прекършени или повалени вследствие на напреднал стадии на разпадане; да се запазват единични дървета, които са били прекършени от бури или ударени от светкавици;
- да се запазват острови на старостта (Гора във фаза на старост - Old growth forests); да се запазват големи живи дървета с диаметри близки до максималните за съответния дървесен вид (на практика над 1 метър); дърветата с над 100 см диаметър на 1.3 метра, които имат големи корони и могат да се ползват от различни видове птици за убежища и гнездене;
- да се запазват дърветата с хралупи, с дупки от кълвачи и други естествени кухини, да се изключват от стопанско ползване и да се оставят да остареят и гният по естествен начин; Практически това са

забрани за извършването на сеч на дървета с хралупи с големина повече от 15 см, защото с такава големината на хралупата, реално да се ползва за гнездене;

- да се осигурят зони на спокойствие и т.н.
- да се запазват дърветата с гнезда на хищни птици, защото гнездата на хищните птици се ползват от тях много години; както и да се запазват дърветата, използвани от глухаря за токуване и хранене.

Ловни и риболовни ресурси:

- Прилагане на методи на селекционен отстрел;
- Предотвратяване на инбридинг (кръстосване на животни) чрез интродукция на географско отдалечени популации от съответния вид дивеч;
- Поддържане на подходяща плътност от хищни видове.
- Стриктен контрол на бракониерството.
- Повишаване на вътрешната дисциплина и контрол по време на ловните излети – стрелба само по ясно видима цел, недопускане по време на лов на неправоспособни лица, неподускане на лица употребили алкохол и т.н.
- Монтиране на фотокапани за наблюдение и преброяване на дивеча.
- Създаване на условия за целогодишна паша, подхранване и водопой на дивеча чрез:
  - Финансиране на ловните сдружения/дружинки от страна на държавата за изграждане на биотехнически съоръжения и осигуряване на средства за подхранване на дивеча.
  - Разкриване на нови фуражни площи за нуждите на дивеча.
  - Въвеждане на ограничаване на ползването на някои видове, при констатирана тенденция на намаляване на техния запас.
  - Въвеждане на точно определени зони на спокойствие за пернатия дивеч през размножителния период, в които да не се извършват горскостопански дейности.
- Да се осъществява зарибяване на естествените водоеми само с местна Балканска пъстърва и недопускане на зарибяване с конкурентния вид Американска пъстърва.
- Постепенна подмяна на рибните проходи при водовземни съоръжения (МВЕЦ, водохранилища за питейни нужди и др.) със съобразени с новите тенденции за изграждане на рибни проходи във високопланиски водовземания.
- Опазване популацията на речния рак.
- Завишаване на контрола по издадените резрешителни за водоползване и ползване на водни обекти.

- Завишаване на контрола по издадените решения по ОВОС, ОС и т.н.

Очаквани резултати:

- Опазване и оптимизиране популациите на дивечовите ресурси.
- Стимулиране чрез подпомагаме на дейността на ЛРС в тяхната ловно-стопанската дейност (дивечовъдство), както и ловния туризъм. Обогатяване на познанията на ловците по опазване на защитени видове.
- Опазване на богатството от ловни видове и използването му за други форми на туризъм - особенно фотолов и турове за наблюдения на дивеч.
- Възстановяване популацията на Балканска пъстърва и на други местни речни видове.

11. Социална инфраструктура

11.1.Образование и детски заведения

На територията на общината функционират 3 ЦДГ. Персоналът има добра квалификация, което позволява осъществяването на една добра възпитателна и образователна дейност. Материалната база позволява на всички деца от общината да посещават детска градина.

Броят на децата в тях обаче прогресивно намалява, като причините са общоизвестни – намалена раждаемост, впредвид неблагоприятните социално-икономически преспективи, миграция сред младежите и отрицателен прираст. Изходът може да бъде в различни младежки програми за осигуряване на заетост и адекватна социална политика.

Проблеми на предучилищното образование

- Остаряла материална база в Ягодина, Буйново и Кожари;
- Намаляване броя на децата;
- Неритмична посещаемост;
- Недостатъчни средства на общинския бюджет за финансиране на детските градини;
- Няма възможност за назначаване на медицински персонал в ЦДГ-Борино.

Училищно образование

На територията на общината съществуват едно начално училище, две основни и едно СОУ. Голяма част от педагозите са с висше образование, което гарантира добрата подготовка на учениците.

Материално-техническата база като цяло не е добра. Ежегодно осигуряваните средства за летни ремонти като цяло са недостатъчни, несъвременни санитарни възли, остаряла материално-техническа база и

мебелировка, недостатъчна компютърна техника. Отоплението е с течни и твърди горива.

Проблеми

Много тревожна е трайната тенденция за намаляване на раждаемостта. За съжаление това налага сливане или закриване на паралелки.

Един сериозен проблем е и затруднението на общината да финансира училищата.

Перспективи

- Активно участие на училищното настоятелство както във финансирането, така и в управлението на училищата;
- Постепенно засилване на автономността на учебните заведения.

11.2.Здравеопазване

Село Борино разполага с модерна здравна служба, чиято сграда отскоро е ремонтирана по програма "Фар BG 2005/017.353-01.03.12" по схема за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ "Подобряване състоянието и интеграция на малцинствените групи в неравностойно положение със специален фокус върху ромите".

В сградата й се намират кабинетите на двама общопрактикуващи лекари и един зъболекарски кабинет.

Общината е обслужвана от болницата в гр. Девин (на 23км.), която към момента е закрита. В района няма болница, най-близката е в гр. Смолян – на 60км.

11.3. Културен сектор

- **Култура**

За съжаление поради липса на финансиране почти липсва читалищна дейност. Единствените културни прояви остават училищните тържества.

Местният фолклор представлява голяма част от историята на с. Борино запазена предимно в песни и танци. За съхраняването и развитието на фолклора на боринци допринасят двата фолклорни състава.

Професионални културни институти:

- Детски юношески фолклорен танцов ансамбъл “Боринче”/ ДЮФТА/ е създаден през 2000г. Създател, художествен ръководител и хореограф е Севдалина Онбашиева. За кратката си творческа кариера, ансамбълът успява да се утвърди като един от добрите детски ансамбли в страната. В своя творчески път, ансамбълът е участник в много международни фолклорни фестивали и концерти както в страната, така и в чужбина.

Основната цел на ансамбъла е да съхранят, популяризират и поддържат живи местните родопски и български традиции, обичаи и фолклор. В репертоара се застъпили танци от всички етнографски области в страната, но преобладават се родопски танци, местни хора и обичаи характерни за родопския край. ДЮФТА ”Боринче” е танцова формация обединяваща деца от 9 до 19г. разпределени в различни възрастови групи. От януари 2011г. към НЧ ”Обнова” – 1939 стартира новосформиралата се танцова формация “Ритъм” към школата по танци. Тя наброява 15 души с очакване, че желаещите да се присъединят към групата, ще се увеличи. През изминалите години интересът, желанието и броя на танцьорите се увеличава и през 2011г. наброява 90 души. Ансамбълът е носител на много награди:

- ✓ 2002г. – Участие в международен фестивал в Унгария – 4 място от 26 страни.
- ✓ 2003г. – Участие в концерт гр.Ставро – Гърция.
- ✓ 2005г. – Участие в концерт Кушадасъ – Турция.
- ✓ 2006г. – Участие в надиграване с местни групи гр. Охрид – Македония.
- ✓ 2007г. - Участие в концерт в гр. Римини – Италия.
- ✓ 2008г. - Участие в международен фестивал гр. Истанбул – Турция.
- ✓ 2010г. - Участие в международен фестивал гр.Бурса – Турция.

Участие и награди в страните:

- ✓ Участие в гр. София – “Между Коледа и Нова Година” – НДК, “Надиграване Кръшна ръченица” – НДК – 1 място, купа и награда.
- ✓ Участие в концерт гр. Панагюрище.
- ✓ Участие в международен етно-фестивал – Хасковски минерални бани.
- ✓ Участие в международен фестивал гр. Приморско с много награди, дипломи, грамоти, откритие на фестивал, препоръки за участие в Еврофолк, звание “Маестро” за ръководител С. Онбашиева
- ✓ Участие в гр. Ардино, Ерма река, Ваклиново, Доспат, Девин, Буйново, Ягодина, Чала и др.
- ✓ Участие в местни мероприятия.

Това, което кара тези деца и възрастни да работят с желание и да вървят напред, е голямата им любов към нашите народни танци, хора и към техния ръководител, хореограф Севдалина Онбашиева.

- **Фолклорен ансамбъл „Борино” при НЧ „Обнова-1939”**

От дълги години в село Борино съществува фолклорен ансамбъл при НЧ „ Обнова-1939”. Участниците в ансамбъла са самодейци от селото, които обичат да пеят и съхраняват традициите и обичаите на родния край. Групата наброява около 25 души от различни възрасти. От 2000 г. художествен ръководител на ансамбъл „Борино” е Енгюл Бачкова, която е възпитаничка на Средното Музикално училище в с. Широка лъка и на Академията за музикално и танцово и изобразително изкуство със специалността „ Музикална педагогика” и учител по музика в СОУ „Никола.Й. Вапцаров” село Борино През последните години в резултат на много усилия и творчески търсения ансамбъл „ Борино” се утвърди и развива дейност с изяви на местно , регионално ,национално и международно ниво.

Основни цели в дейността на ансамбъла са:

1.Да съхранява, популяризира и поддържа живи българските традиции, местните родопски обичаи и фолклор.

2.Да съхранява различията в културните традиции на етносите - културно богатство на населението на село Борино.

3.Да представя богатството и красотата на фолклора на региона на различни по значимост форуми от регионално, национално и международно значение.

4.Да работи за утвърждаване имиджа на с. Борино, като интересна туристическа дестинация със запазени традиции, обичаи и провеждането на ежегодни фолклорни празници.

В репертоара на ансамбъла са включени български родопски песни и фолклорни образци от други краища на страната. Пресъздадените песни и танци носят своята богата символика и разкриват красотата на българския фолклор. Ансамбъл „ Борино” издирва и пресъздава песни и обичаи на турското население в селото. През 2005 година участниците в ансамбъла записаха самостоятелен диск с десет турски песни. Продукцията беше популяризирана в телевизионни и радио предавания.

През 2006 и 2007 година ансамбълът заснема видео клипове върху записаните борински песни, с което допринася за запазване фолклора на село Борино за идните поколения. Ансамбъл „Борино” е участвал на множество форуми, за което е получавал отличия, грамоти и награди:

Читалища – общо 1бр. – НЧ „Обнова” – с. Борино

- **Културно-историческо наследство**

В община Борино има многообразна материална култура на три етноса-занаятчийски изделия, неповторими по цветова гама и орнамент тъкани, костюми и фолклор, съхранили древни черти. Според Херодот: “Родопа е майка на овце” и това реално отразява основния поминък на населението – овцевъдството, определяйки характерната материална култура. Изработваните на стан от вълна цветни тъкани и костюми са неповторими и зависят от усета на красота и пресъздаване на природата. В Борино битуват два вида народни носии и тъкани, които са зависели от верската принадлежност – турска и българска.

Турската женска носия се състои от бяла риза бродирана в двата долни края, вълнено тъмно червено горнище наречено сая, многоцветна тъкана престилка, шарени чорапи до коленете и кърпа. Престилката /фата/ и чорапите по орнамент и колорит се отличават. Те са с характерната си цветова гама от черно, жълто и синьо, орнаментика им е предимно геометрична – триъгълници.

Българското население е носител на материалната култура и диалекта на селото, от което се е преселило. От овча и козя вълна те изработват тъкани в естествените тонове на вълната, които се наричат халища /от “халам”- галя, прегръщам/, козяци и диплари.

Запазената и до днес носия от с. Широка лъка е “волненик” – обточен с гайтани и сърма, а от с.Соколовци е “сукман”-полата е украсена с памучна дантела. Материала и за двата костюма е тъмносиня или черна аба. Торбите са с основен червен цвят на едри квадратчета, съдържащи бяло, зелено, жълто, тъмночервено и черно.

Списък на археологически обекти в Община Борино:

№	НАИМЕНОВАНИЕ И СОБСТВЕНОСТ	АДРЕС	КАТЕГОРИЯ	ДАТА НА ДЕКЛ.	ДВ.БР.	ЗАБЕЛЕЖКА
1.	с.БОРИНО- Останки от сгради	м.“Джумая дюзу“ 500 м Южно	сведение	23.03.55	27/66	Археологически паметник
2.	с.БОРИНО Останки от сгради	м.Турлата 2 км.Изт.	сведение	23.03.55	27/66	Археологически паметник
3.	с.БОРИНО Крепост	м.Умана 4,5 км. С-З	местно	23.03.55	27/66	Археологически паметник
4.	с.БОРИНО Останки от църква	Пандакли 3 км. Изт.	местно	23.03.55	27/66	Археологически паметник
5.	с.БОРИНО Историческа местност	Партизанска поляна 6 км. Ю-З в местността „ Кошу Борун“	местно	23.02.74	35/74	Исторически паметник Заличено то списъка на защитените територии Зап. № РД-98 от 06.02.2003 на МОСВ

Препоръки:

- Съхраняване и укрепване на културните институти и творческите групи чрез реализиране на големия им и уникален културен потенциал в пазарни условия и в културното предприемачество.
- Обвързване на културната дейност с туризма, като приоритет за развитието на Общината и за преодоляване на ниската мобилност на общинския културен продукт. Разработване на актуални проекти по европейски програми, свързани с културния туризъм, културното предприемачество, опазване на културното наследство, културното кооперирane и развитие на творчеството.

11.4. Търговия, хранене, услуги, административно-делово и финансово обслужване

Основната дейност в сферата на услугите е в търговията, ресторантьорството и хотелиерството. В общината има над 25 средни и малки фирми, които предлагат тези услуги.

Търговското обслужване на населението се осъществява от 1 потребителна кооперация – Борино и още 27 еднолични търговски фирми. В сградата на РПК "Кастракли" се предвижда разкриване на банков офис.

В общината няма офиси или каси на мобилните оператори, както и куриерски услуги.

12. Спорт

В община Борино, с. Борино има изграден спортен терен. В с. Буйново има изградено игрище за футбол.

В общината няма достатъчно спортни съоръжения и зали, което предразполага извършването на предпроектни проучвания и насочването на инвестиции в тази насока.

13. Изводи и препоръки към ОУП на община Борино

Общият устройствен план на общината следва да се основе на данни, актуални към момента на изготвянето. При изработването на ОУПО горните стойности следва да се сравнят с актуализираната база данни към кадастралната карта относно начина на трайно ползване.

Проектните предвиждания да осигурят възможности за деконцентрация на инвестиционната активност чрез насочването й към вече урбанизираните територии на малките населени места. За целта е необходимо да се повиши тяхната привлекателност за туристическо посещение, отдих, периодично или постоянно обитаване, чрез обогатяване с нови функции и обекти, както и подобряване на достъпността и благоустроеността.

Промяната на предназначението и устройството за нови функции на поземлени имоти извън границите на съществуващите населени места да

става при стриктно съблюдаване на природозащитните режими и при съобразяване с изискванията за съхраняване характера на ландшафта.

Необходимо е да се създадат устройствени условия за постепенно преодоляване на диспропорциите между общинския център и останалите села. Това може да се постигне чрез реализиране на специфичните потенциали за развитие на всяко от селата. Като потенциал на развитието им следва да се оценяват както наличните в техния непосредствен хинтерланд природни забележителности и други естествени ресурси, в т.ч. за селскостопанско производство, други традиционни стопански дейности, наличието на материално и нематериално културно наследство, неизползван сграден фонд, свободни урегулирани поземлени имоти, така и възможностите за поемане на нетрадиционни функции – съвременни технологии за преработка на селскостопански суровини, туристическа инфраструктура, атракции и др.

При определянето на спектъра от функции в малките населени места трябва да бъде отчетена и ролята им на изходни пунктове към териториите за туризъм, рекреация и лов в общината и съседни общини.

С плана следва да се обосноват потребностите от териториално развитие на населените места. Като основен резерв за развитие да се считат терените с възможност за инфраструктурно осигуряване. Перспективното развитие на населените места да се определя на база капацитета на териториите, при спазване на оразмерителните параметри за отделните устройствени зони и територии. Капацитетът на жилищните територии да се определя съгласно чл.14, ал.1 от Наредба № 7/2003 на МРРБ, съобразно вида на населеното място.

С устройственото зониране и правилата и нормативите за прилагане, ОУПО следва да параметрира възможното развитие на териториите за урбанизация извън населените места и устройството им като селищни образувания, по начин, гарантиращ опазването на екологическите и естетическите характеристики на околната среда и устойчивостта в развитието на системите и недопускане на свръхурбанизация на най-ценните и атрактивни части от общинската територия. За целта, да се прилага принципът на “прекъснатата урбанизация”.

В района на микроязовир „Кастракли” има реализирано строителство. Бъдещите предвиждания за същата територия е необходимо да са с ограничителни изисквания и ниски показатели за устройство на територията и с цел запазване на екологическото равновесие.

За изпълнение на препоръките, формулирани в другите части на настоящото проучване, към ОУПО се отправят и изисквания за:

- разкриване на подходящи територии в селищна или природна среда за създаване на структури за висококатегорийно обитаване в индивидуални поземлени имоти с площ на УПИ, осигуряваща

ниска плътност на застрояване, висока степен на озелененост и малка гъстота на обитаване;

- предвиждане за (до)изграждане на техническата инфраструктура; осигуряване на необходимите за развитието им количества енергия и вода; благоустрояване, вкл. озеленяване и комунално обслужване; изпълнение на мероприятия, осигуряващи ненарушаване екологичната обстановка, вкл. изграждане на пречиствателни съоръжения за отпадъчните води;
- да се предвидят устройствени и застроителни параметри, респ. изисквания към последващите подробни планове на урбанизираните територии (населени места и селищни образувания), осигуряващи:
  - запазване на традиционния мащаб на застрояване чрез подходяща съвременна интерпретация на архитектурния образ на строежите и селищната среда;
  - съхраняване в максимална степен на ценния природнен ресурс. ОУП следва да предвиди актуализация на плановата основа за устройство на населените места (ниво ПУП) с оглед приложимостта на действащите планове, както и изработване на цялостни подробни устройствени планове за селищните образувания.

Да се предвиди развитие на транспортната инфраструктура в съответствие със съвременните изисквания, стандарти и нормативи и съобразно прогнозните натоварвания.

Да се предложат устройствени мерки за създаване на пътни връзки между населените места, селищните образувания и отделни крупни обекти.

Съгласувано със съответните администрации, да се предложат устройствени мерки за подобряване на комуникационните връзки със съседните общини, респ. средоточията на места за полагане на труд, за отдих и туризъм в различните му форми.

Да се проучат и предвидят трасета за велосипедно движение.

Да се определят изисквания за крайпътно озеленяване по съществуващи и новопредвидени пътища, с оглед ограничаване снегонавяванията, при съблюдаване разпоредбите на Закона за пътищата.

Изработването на ОУП да се основава на актуализирани данни по отношение интензивността на транспортните потоци, пътно-транспортните произшествия, степента на моторизация, състоянието на МОПТ и други.

В правилата за прилагане на плана да се определят условия за регенерация и рефункционализация на изоставените училищни сгради. За настаняване в тях на други подходящи обекти със социално или стопанско предназначение.

Община Борино разполага с културно наследство, с изявени познавателни, възпитателни и естетико-емоционални качества. На територията на общината са съхранени обекти на археологическото наследство със значим потенциал и сравнително ниска степен на проученост. Необходимо е да се извърши допроучване, реставриране, адаптация и съчетаването им с природните дадености и превръщането им в туристически ресурси. Може да се обобщи, че материалното и нематериално наследство на общината е сред основните ресурси за развитието й като конкурентна туристическа дестинация с международно значение.

Общият устройствен план на общината следва да оцени обектите на недвижимото културно наследство, поставящи изисквания и ограничители по отношение устройствената, строителна и друга човешка намеса в средата, към която принадлежат или която съставляват. Той трябва да осигури условия за физическото опазване на ценностите и тяхната среда, за тяхната адаптация, социализация и промотиране, за реализация на стопанския им потенциал – като обект на туристически интерес и посещения.

Плановите предвиждания да се съобразят със спецификата на обектите на наследството:

- според пространствената им структура и териториален обхват;
- според научната и културна област, към която се отнасят и принадлежността им към определен исторически период;
- според културно-историческата им стойност.

Планът да е съобразен с устройствените аспекти на режимите за опазване на ценностите в териториален обхват, охранителни зони, предписанията по отношение опазването и устройството, каквито следва да бъдат издадени от компетентния държавен орган по законоустановения ред.

В проекта за ОУП да се отразят режимите за опазване на археологическите ценности извън населените места и се предвиди експониране in situ на такива, представляващи широк интерес и/или интегрирани с обекти на природното наследство, определени за туристическо посещение. За тях планът следва да третира устройствените проблеми на достъпа и изграждането на приемна инфраструктура.

Необходимо е да се направят съвместни предвиждания със съседните общини в направление транспортни връзки, туризъм, лов и риболов и др.

ОУП може да предпише по-подробни изисквания към последващите нива на устройственото планиране, свързани с опазването и социализацията на ценностите в населените места или в новопредвидени за урбанизация територии, и/или за създаване на други документи (програми, местни наредби и пр.), представляващи необходим инструментариум в комплексния процес на опазването на наследството.

ОУП следва да създаде устройствени условия, респ. да предпише изисквания към последващите подробни планове, за развитие на

инфраструктурата на културата за опазване и представяне недвижимото и нематериалното наследство.

С правилата за прилагане на плана (когато това не е регламентирано с по-високо стоящи планове, в случая Планове за управление), да се изиска от последващи подробни планове за територии, включващи или прилежащи на водни течения и площи, осигуряване на превенция срещу вредното въздействие на водите, осигуряване на безпрепятствен достъп до бреговете им за нуждите на мониторинга и поддържането на водния обект и други, свързани с управлението на водите, съгласно Закона за водите.

Почвите представляват ценен естествен ресурс за развитие на земеделието и животновъдството – традиционен поминък за региона.

Насочване и развитие на селското стопанство в производство на био- и екопродукти със запазена марка.

Тяхното опазване в съответствие с европейските и национални норми, респ. действащите за територията релевантни документи (планове за управление, заповеди за обявяване на защитени територии и др.) следва да се счита за приоритет на устройствената политика и задължително изискване към ОУП. В този смисъл, в плана следва да бъдат показани:

- актуалните граници на защитените територии по Закона за защитените територии и защитените зони по Закона за биологичното разнообразие;
- актуалните границите на горите с различно предназначение, както и устройствения им статут, съгласно чл. 5 на Закона за горите;
- горите и горските земи, чието предназначение не може да бъде променяно (чл. 45, ал. 2, т. 5 на Наредба 7);
- предложение за увеличаване дела на гори със специално предназначение, съгласно Закона за горите за сметка на дървопроизводителни гори в рамките на съществуващите горски територии.

Плановите предвиждания за развитие на туристическата инфраструктура в границите на териториите с режим на природозащита да бъдат съобразени с изискванията и ограниченията, определени в Стратегия за развитие на община Смолян.

За горите с рекреационно предназначение, съгласно Закона за горите – регламентиране на поемния капацитет, както и определяне на разположението, териториалния обхват и съдържанието на обслужващите ги ядра; осигуряването на последните с транспортен достъп, водоснабдяване и електроснабдяването; изисквания за управление на генерираните в тях отпадъчни води.

IV. ИЗИСКВАНИЯ КЪМ ПРОЕКТНОТО РЕШЕНИЕ НА ОУПОС

1. Визия за развитие

ОБЩИНА БОРИНО – РАЗВИВАЩ СЕ ТУРИСТИЧЕСКИ И СЕЛСКОСТОПАНСКИ ЦЕНТЪР С ЕВРОПЕЙСКО ЗНАЧЕНИЕ, С РАЗШИРЯВАЩА СЕ И ОБНОВЯВАЩА СЕ ИНФРАСТРУКТУРА, СЪС СЪХРАНЕНИ КУЛТУРНО-ИСТОРИЧЕСКИ И ПРИРОДНИ ЗАБЕЛЕЖИТЕЛНОСТИ, ТРАДИЦИИ И ПРИВЛЕКАТЕЛНО МЯСТО ЗА ОБИТАВАНЕ.

2. Стратегически цели и приоритети

С формулирането на стратегическите цели и приоритети за развитие се определят основните насоки и очакваните резултати, които следва да се постигнат при реализацията на плана. Приоритетите дефинират ключовите области, в които общината и общинското ръководство ще се намесят за постигане на заложените цели. В този смисъл приоритетите са конкретни и предполагат тясно обвързване с целите. Добрата обвързаност и обоснованост на приоритетите и целите позволява да се оцени тяхната значимост и това оказва силно въздействие при изпълнение на Общия устройствен план на община Борино.

ПРИОРИТЕТ 1 - Стабилизиране на общинската икономика и създаване условия и предпоставки за развитие на туризма.

Мерки:

1.1 По-нататъшно развитие на селското стопанство за решаване продоволствените проблеми на живеещите на територията, на туристите и гостите на общината

По-нататъшното развитие на селското стопанство в общината следва да се стимулира чрез формиране на предпоставки за възстановяване на производството на традиционни за района селскостопански производства и търсене на нови ефективни селскостопански ниши, свързани със специфичните условия в общината и трябва да отчете възможността от чувствително развитие на туризма и увеличаване туристическия поток. С предимство и в съответствие с подходящите условия да се развива овцевъдството и говедовъдството. Главната цел в развитието на селското стопанство е да се задоволят основните продоволствени нужди на населението и гостите на общината.

Подцелите са:

- Създаване и поддържане на благоприятна икономическа среда за изграждане и развитие на жизнеспособни земеделски стопанства.

- Осигуряване на условия за производството на необходимите за общината земеделски продукти.
- Осигуряване на стабилно равнище на доходите на земеделските производители.
- Постигане прогнозните показатели за развитие на растениевъдството и животновъдството с оглед гарантиране изхранването на жителите и гостите на общината.
- Постигане средно годишен ръст на селскостопанското производство с 10%.

Реализирането на Мярка 1.1 и подцелите в развитието на селското стопанство изисква предприемането на следните конкретни действия:

- Организационно-управленски и програмни.
- Спазване на необходимите агрономически и зооветеринарни изисквания.
- Създаване на необходимите материално-технически и кадрови предпоставки.

Те ще се изразят в:

- приемане програма за развитие на селското стопанство в общината.
- съдействие на новите производствени структури, кооперации, сдружения, отделни фермери за тяхното организационно укрепване и икономическо стабилизиране.;
- настояване пред компетентните държавни органи за създаване на преференциални кредитни условия за обновление на машинния парк;
- консултантска помощ на всички земеделски производители;
- създаване на единен кадастър и информационна система за управление на ползването и опазването на земеделската земя;
- спазване на агротехническите срокове при засяване и засаждане на основните селскостопански култури;
- грижи за засетите пролетници и есенници – пръскане с хибрициди, подхранване, борба с вредителите и създаване на организация за тяхното своевременно прибиране;
- преструктуриране на производството на растениевъдна продукция от страна на селскостопанските производители и рационално използване на ливадите и пасищата с оглед гарантиране необходимия фураж за животните;
- проучване и оказване съдействие при закупуване на животни, особено елитни и чистокръвни;
- провеждане на семинари за запознаване с новостите в селскостопанската теория и практика;
- подпомагане на земеделските кооперации, сдружения и частните стопани чрез фонд “Земеделие” за закупуване на нова селскостопанска

техника, създаване на нови трайни насаждения, обновяване на мелиоративния фонд;

- компютъризация и създаване на информационна база за домакинствата и селскостопанските производители.
- изграждане на селскостопански пътища;
- рекултивация на пустеещи земи.

1.2 Рационално използване на природния потенциал, развитие на горското стопанство, създаване условия за чиста околна среда.

Подцелите са:

- Опазване, развитие и многофункционално използване на горите и горските ресурси.
- Производство на дървесина с високо технически качества и запазване субстанцията на насажденията.
- Оползотворяване на некачествената дървесина.
- Мерки за реализация.
- Организационни.
- Технически и технологически

Основни дейности и действия са:

- осигуряване на разширено възпроизводство на дървесина с високи технически качества в горите със стопанско предназначение;
- увеличаване защитно-водохранните функции на горите; регулиране запасите от дивеч и подобряване сградния фонд на територията на горското стопанство с оглед създаване на условия за развитие на туризма.
- провеждане на залесителни противоерозионни мероприятия;
- оптимизиране на мрежата от горски пътища и модернизация на наличната горска инфраструктура. Изграждане на трайни горски пътеки.
- създаване на подходяща организация за косене на трева, добиване на диворастящи гъби, горски плодове;
- извеждане на подходящи главни сечи в зрелите насаждения
- извеждане на отгледни сечи
- реконструкция на горите
- увеличаване на залесената площ чрез залесяване на част от голите площи;
- допълване на млади и средно издръжливи насаждения и култури – изграждане на предприятие за преработка на дървесина.

1.3 Усвояване на потенциала за развитие на различни форми на туризъм

Природните дадености и ресурси са добра предпоставка за развитие на туризма. Развитието на туристическия сектор е сред приоритетите и мерките на Националния план за развитие.

Регионалната политика също ще съдейства за развитието на туристическите функции на общините и ще се фокусира върху решаване на индентифицираните проблеми в туризма чрез съсредоточаване на ресурсите върху потенциала и създаването на нови местни туристически продукти, за да се повлияе както върху търсенето, така и върху предлагането на туристически услуги.

Туризмът може да се превърне в стратегия за общината.

Цел и подцели и задачи на усвояване на потенциала за развитие на различни форми на туризъм.

Цел: Създаване на организационни и финансови предпоставки за най-рационалното използване на природните дадености на общината.

Подцелите и задачите са:

- Очертаване основните направления за развитие на туризма – семеен, пешеходен, екотуризъм, младежки.
- Очертаване задълженията на общинската администрация и другите държавни органи и на частния бизнес за развитие на туризма.

Действията за реализация на целта, подцелите и задачите на усвояване на потенциала за развитие на различни форми на туризъм могат да бъдат:

- Програмни
- Материалноустройствени
- Организационно-управленски и кадрови

Основните дейности са:

- разработка на проекти за развитие на семейния, младежкия туризъм и екотуризма;
- изработване на необходимите туристически маршрути;
- подготовка на кадри за развитие на туризма;
- провеждане на активна маркетингова кампания на общинското ръководство;
- по-нататъшно подобряване на пътната инфраструктура;
- гарантиране на минимално необходимите благоустройствени условия за посещение на туристи – чистота, премахване на нерегламентираните сметища;
- осигуряване на необходимите условия за извършване търговската дейност;
- привличане на инвеститори, които да участват в развитието на туризма;
- ежегодно финансово обезпечаване чрез бюджетни средства и такива чрез спонсорство и дарения

- въвеждане на компютърно-информационна система в областта на туризма, търговията и услугите;
- провеждане на маркетингова и рекламна дейност с цел популяризиране на района и привличане на туристи както и готовност за предоставяне на туристическа информация на самото туристическо място;
- разработка на проект за формиране на пътеки за туристически преходи.

<u>ПРИОРИТЕТ 2</u> – подобряване на инженерната инфраструктура, по-нататъшно благоустрояване на общината и създаване условия за подобряване и съхраняване на чиста околна среда.

<u>Мерки:</u>

2.1 Да продължи изграждането, поддържането и усъвършенстването на техническата инфраструктура, архитектурното изграждане и благоустрояване на общината.

2.2 Осигуряване на необходимите водни количества с питейни качества за безрежимно водоснабдяване на общината, изграждане на необходимата канализационна мрежа.

2.3 Разширяване и модернизиране на пътната мрежа и повишаване безопасността на движенето чрез нейната реконструкция и модернизация.

2.4 Създаване на чиста околна среда за решително подобряване условията за нормален живот на жителите и гостите на общината.

В допълнение на националната политика по опазване на околната среда, политиката на общината, заедно със съседните общини ще акцентират върху изграждането на специфична структура за опазване и подобряване на околната среда.

Възприетите действия ще включат изграждането на канализационна система, изграждане на пречиствателна станция, рационализиране управлението на твърдите отпадъци.

По-конкретно усилията ще се насочат към:

- намаляване загубите във водопроводните мрежи;
- подобряване качеството на водоснабдителните услуги;
- подобряване питейния водопровод
- изграждане на пречиствателна станция за питейна вода;
- изграждане на канализационна мрежа;
- изграждане пречиствателна станция за отпадни води;
- ликвидиране на нерегламентираното сметище;
- изграждане на общински парк;
- изграждане на пешеходна зона в централната част на с. Борино.

За подобряване на пътната и уличната инфраструктура:

Модернизирането на транспортната инфраструктура до съседните общини играе ключова роля за икономическото развитие на общината.

Ремонтът и реконструкцията на пътната и уличната мрежа влияе върху потенциала за икономическото развитие на общината. Основните дейности и действия могат да бъдат следните:

- включване на цялото население в благоустрояване и хигиенизирането на селото под девиза "За чист дом";
- ремонт на пътна настилка в селото
- изграждане на трайни горски пътища;
- изграждане на селскостопански пътища;
- подобряване уличната мрежа в общината;

<u>ПРИОРИТЕТ 3</u> - създаване на условия за устойчив растеж на общинската икономика, на повишаването на доходите, насърчаване на заетостта, подобряване на здравеопазването, спорта, образованието и културното равнище на жителите на селото.

<u>МЕРКИ</u>:

3.1 Създаване условия за нарастване на заетостта

Изходната основа за работа е високата степен на безработицата, която е над 35%. Основна цел е чувствително да се ограничи безработицата, а в перспектива да се съкрати до минимум.

Основните мерки, които да гарантират изпълнението на целта и задачите могат да бъдат:

- изграждане на общински съвет по заетостта с участието на компетентните държавни органи в общината, представители на фирмите, със задача да координира дейността по разработката и реализацията на програма по заетостта.
- алтернативна заетост да се осигурява чрез търсене на оптимални възможности за развитие на производството в общината и през прояви на инициатива за разкриване на нови работни места преди всичко в областта на туризма, търговията и частния бизнес.
- установяване на партньорски контакти със съседните общини.

3.2 Увеличаване доходите на населението, подобряване битовото и търговското обслужване.

3.3 Засилване ролята на образованието и културата за запознаване с европейските критерии и задоволяване духовните потребности на хората.

<u>ПРИОРИТЕТ 4:</u> Развитие на местното самоуправление и гражданското общество

<u>МЕРКИ</u>

4.1. По-нататъшно демократизиране на местното самоуправление чрез въвеждане на европейските иновационни практики.

4.1. Развитие на формите на пряката демокрация чрез създаване на активни граждански структури, неправителствени организации и др. и тяхното овластяване.

Главната цел на общия устройствен план на общината е да създаде пространствена планова основа за нейното дългосрочно устойчиво устройствено развитие в съответствие с приетите стратегически документи за регионално развитие и със специфичните за община Борино природни, културно-исторически, туристически и други ресурси.

Изхождайки от принципите на устойчивото развитие за баланс между екологично равновесие, икономически растеж и социален просперитет, при пестеливо използване на природните ресурси, постигането на главната цел се предпоставя от изпълнението на следните цели:

- Регулиране в устройствено отношение процесите на по-нататъшната урбанизация на територията на общината в граници, които да не накърняват целостта и стабилността на природната й среда.
- Създаване на необходимите устройствени условия за реализиране на стратегическите документи по ЗРР.
- Прилагане на устройствени принципи на по-нататъшно изграждане и техническо съоръжаване на жизнената среда в населените места и останалите обитавани територии в съответствие със съвременните европейски критерии и стандарти.

Планиране на територията на общината да става по начин, осигуряващ съхраняване и едновременно с това пълноценно включване в жизнен оборот на природното и културно наследство на общината.

3. Методически изисквания към аналитичните проучвания

Анализите на състоянието на отделните функционални системи на плана и на някои от основните проблемни направления (демография, културно-историческо наследство, обитаване, зелена система и др.) имат за цел да допълнят аналитичните проучвания, съдържащи се в Плановото задание. Предмет на допълнителните аналитични проучвания следва да бъдат факторите, които оказват влияние за състоянието на съответната функционална система или проблемно направление.

Измененията в *нормативната база*, регулираща обществените отношения, касаещи развитието на съответната функционална система или проблемно направление, както и основните моменти на *провежданите политики* за развитието на община Борино следва да бъдат добре проучени от екипите, извършващи допълващите, подробни аналитични проучвания.

Един от акцентите на анализа на състоянието следва да са процесите, водещи до *промени в базисните елементи* – факторите и измененията във видовете среди (правна, икономическа, социална, информационна,

устройствена). Това дава определен обективен характер на оценките на причините за един или друг тип развитие на социално-икономическото и инфраструктурно развитие на града и има отражение върху изводите.

С цел *очертаване на тенденции в развитието* на анализираната функционална система или проблемно направление аналитичните проучвания следва да обхващат ретроспективен период над 5 години назад във времето, който следва да е информационно осигурен със съпоставими данни. Времевият хоризонт на информацията ползвана за допълващите аналитични проучвания за ОУП на община Борино следва да обхваща поне петгодишен ретроспективен период, което дава възможност за очертаване на определени тенденции в развитието на процесите на територията на общината.

4. Методически изисквания към стратегическите прогнозни проучвания

Устройственото планиране на определена територия е свързано с прилагане на устройствени решения, засягащи статута, устройствените режими и др. Срокът на действие на решенията в устройствените планове е с дълъг срок – 15 – 20 години. Устройствените решения, които ще се прилагат се обосновават с прогнозни разчети. При тяхното изработване се съблюдават определени методически изисквания с оглед постигане на предварително формулираните цели, приоритети и задачи на самия ОУП. Основните идеи и виждания за прогнозното развитие на отделните функционални системи на ОУП се представят под формата на концепции за прогнозното развитие на тези функционални системи.

Прогнозните проучвания ще са съществен момент от работата по изработването на бъдещия Общ устройствен план на община Борино. Необходимостта от прогнозите за развитието на функционалните системи (“Обитаване”, “Труд”, “Обслужване”, “Отдих”) и на проблемните направления (Демография, КИН, Екология и др.) се изисква и по действащата нормативна уредба по ТСУ, чл.18 & (3) от Наредба № 8 на МРРБ)

По своят характер и степента на подробност прогнозите на проектантските екипи, които ще разработват ОУП на община Борино следва да бъдат:

- *общи* и
- *конкретни*.

Прогнози от първия вид например могат да бъдат тези за общия брой на населението и за възрастовата му структура по основни възрастови групи. На основата на тази обща по своя характер прогноза се налага да се разработи и конкретна прогноза за специфични възрастови контингенти от населението (за деца от 0-2 години, от 3 до 6 години, от 7 до 15 години и т.н.), които са необходими за разработване на прогнозите за потребността от места в

детските заведения, за класни стаи в училищата и т.н. С общ характер са и прогнозите за работни места в социално-икономическия комплекс на община Борино. Диференцирането на прогнозните разчети за общия брой на работните места по сектори и отрасли прави прогнозата с конкретни измерения.

Важно методическо изискване е прогнозните проучвания, използвани за целите на ОУП на община Борино да са с *дългосрочен хоризонт* (далекоперспективни). Този хоризонт следва да съответства на срока на действие на самия ОУП, който по действащата нормативна уредба е 15-20 годишен. С оглед изискванията за етапна реализация на устройствените решения на ОУП се налага разработените прогнози да имат като минимум поне един междинен етап.

Опитът в разработването на основно на общински ОУП от последните 5 години показва, че в прогнозните разчети се възприема един или максимум два междинни етапа. В съответствие с налаганите в практиката изисквания за съчетаване на действията (дейностите) по социално-икономическото и инфраструктурно развитие на отделните териториални единици (т.нар. "*пространствено развитие*") се утвърждава мнението, като хоризонт на междинния етап на прогнозите в ОУП да се използва възприетия от Европейския съюз 7 годишен цикъл на валидност на стратегическите и планови документи. В настоящия момент този цикъл е с времеви хоризонт 2013г. Сега съществуващите в страната такива документи, вкл. и тези, които ще бъдат ползвани при разработване на ОУП на община Борино са с хоризонт 2013г. На тази база се препоръчва на екипа, който ще разработва ОУП на община Борино да използва следните междинни етапи на прогнозните разчети (в рамките на предлагания прогнозен хоризонт на действие на ОУП – 2027 г.), а именно:

- 2007 – 2013 г.
- 2014 – 2020 г.
- 2021 – 2027 г.

Перспективното комплексно демографско, социално-икономическо и инфраструктурно развитие на община Борино през следващия период (до 2027г.) ще се осъществява под влиянието на комплекс от фактори със задържащо и със стимулиращо въздействие. В определени моменти превес могат да имат факторите, стимулиращи развитието, а в други – тези, които са със задържащ характер. Това изисква да се прилага *вариантния подход* на изработване на самите прогнози. Това е и едно от съществените основания прогнозните разчети използвани за целите на ОУП на община Борино да бъдат представени поне в два варианта.

В прогнозите за перспективното развитие на функционалните системи и на проблемните направления, използвани при изработване на ОУП се използват следните варианти, които могат да бъдат приложени и за целите на

ОУП на община Борино, а именно:

- *Тенденциален*, наричан още *минимален* или *песимистичен* (при доминиращо влияние на фактори със задържащ характер) и запазване на тенденциите от досегашното комплексно демографско, социално-икономическо и инфраструктурно развитие на община Борино;
- *Реалистичен* - при отчитане на очакваното влияние на фактори със стимулиращо влияние и незначително въздействие на фактори със задържащ характер;
- *Оптимистичен* – базиран на вероятността за доминиращото влияние на фактори със стимулиращ характер.

При наличието на определени аргументи, вариантния подход може да се базира на два варианта на прогнозите с възможности за обединяване на последните два варианта (реалистичен и оптимистичен) в един условно наречен "реалистичен".

Подобен вариантен подход (с два или повече варианта на прогнозите), който следва да бъде възприет и прилаган от проектантския екип, разработващ бъдещия ОУП на община Борино дава възможност за по-висока маневреност при прилагане впоследствие на предложените устройствени решения в ОУП.

Дългосрочният времеви хоризонт на прогнозите за перспективното демографско, социално-икономическо и инфраструктурно развитие на община Борино, както и вероятностния характер на самите прогнози изискват те да бъдат представени в определен диапазон "от – до". Резултатите от прилагането на ОУП, разработвани в миналото, при които са ползвани прогнози с еднозначен (*"твърд")* вид, показват , че сбъдваемостта им е по-ниска, от тези, които са в "отворен" вид – с определен диапазон – "от – до".

Основанията за прилагане на такъв методически подход са изтъкнатите вече съображения за общо взето хипотезния характер на предполагаемото въздействие на факторите на развитието, липсата на индикации за гарантирана осигуреност с ресурси (материални, човешки, финансови), липсата на добре обосновани алтернативи за един или друг тип развитие и т.н.

Важно методическо изискване към прогнозите, ползвани при изработване на ОУП на община Борино е това за териториалната диференциация на някои от разчетите. Акцент следва да бъдат разчетите, отнасящи се за някои от основните структурни елементи на общинския център – община Борино, които ще бъдат определени и заложени в устройствената концепция на авторския екип.

5. Общи изисквания към проектното решение

- Доразвиване на положителните идеи и тенденции, заложени в предходни устройствени проекти и планове и други проучвания за територията на общината.

- Пълноценно отчитане външните връзки на общината като стимулатор за развитие. Решаване на инфраструктурни и теренни проблеми в съответствие с целесъобразността им не само на общинско, но и на междуобщинско ниво.
- Формиране на комплекс от устройствени мерки, целящи създаване на условия за преодоляване на съществени диспропорции между отделни части на общинската територия.
- Свеждане до минимум отнемането на ценни земеделски земи и земи от горския фонд за нуждите на урбанизацията и друго строително усвояване.
- Създаване на устройствени възможности за използване на природния и културно-историческия ресурси за развитие на отдиха и туризма, при съблюдаване режимите за опазването им.
- Създаване условия за развитието на социалната и техническата инфраструктура.
- По отношение на икономическото развитие на общината при изработването на плана се съблюдават постановките на стратегическите документи по ЗРР, отнасящи се за общинската територия. За стимулиране на публично-частното партньорство в дейностите, осигуряващи социално-икономическото развитие, да се осигурят възможности за целесъобразна реализация на поземления фонд – общинска собственост, съобразна с обществения интерес и при спазване на общите и специфични изисквания и ограничения по отношение земеползването.
- Предвид несъвместимостта на оценките за потребността от урбанизация, произтичаща от естествените демографски процеси, и реалното инвестиционно търсене на терени за обитаване и за стопански дейности, да се разработи и приложи адекватен подход при планиране на земеползването, респ. оразмеряване на системите на техническата и социалната инфраструктура, като се съблюдават и изискванията за устойчивост.

Във връзка с горните изисквания, за населените места, за съществуващите и новопредвидени селищни образувания, както и за други части от общинската територия, с ОУПО може да се определят устройствени зони и самостоятелни терени с устройствен режим, вкл. при необходимост и:

- територии (земеделски и горски) без право на промяна на предназначението им;
- територии за превантивна устройствена защита (по чл. 10, ал. 3 на ЗУТ);
- рискови територии – зони с потенциални свлачища и абразия и потенциално наводняеми територии;
- територии за прилагане на ландшафтноустройствени мероприятия;

- територии за разполагане на съоръжения, генериращи енергия от ВЕИ, с или без промяна на предназначението на ПИ.

Разпределението на територията на общината по видове общо (преобладаващо) предназначение и видове устройствени зони да се извърши с номенклатурата и възможностите на Наредба № 7, при съобразяване с режимите, установени по реда на други закони и на фактическото ползване.

V. ПРАВИЛА ЗА ПРИЛАГАНЕ НА ОУП, УСТРОЙСТВЕНО ПЛАНИРАНЕ

1. Правила и нормативи за прилагане на ОУПОБ

Съгласно нормативните разпоредби, неразделна част от ОУПО са правилата и нормативите за неговото прилагане, които се одобряват заедно с него.

Правилата и нормативите за прилагане на Общия устройствен план на общината да имат следните принципна структура и съдържание:

- Видове устройствени зони, въведени с плана, и устройствените им режими - регламентация на устройствените зони (набор от дейности, граници, правила за устройство, нормативи за застрояване и т.н.).
- Видове самостоятелни терени с устройствен режим, въведени с плана, и устройствените им режими, ако въвеждането на такива се налага.
- Специални изисквания при устройството и застрояването на устройствените зони.
- Специфични правила и нормативи за устройството на общинската територия (съгласно разпоредбите на чл. 13, ал. 2 на ЗУТ).
- Последващо устройствено планиране на територията на общината.
- Наблюдение, поддържане, отчитане на прилагането на плана.
- Създаване на критерии за необходимостта от изменение на ОУПО.

2. Последващо устройствено планиране

Общият устройствен план на общината, съгласно разпоредбите на ЗУТ, има значението на основа на цялостното устройство на територията, като неговите предвиждания са задължителни за последващите подробни устройствени планове. В този смисъл в правилата за прилагането му следва да се включат конкретни изисквания към подробното устройствено планиране, съобразно спецификата и потребностите на отделните територии и / или планираните операции. С правилата за прилагане могат да се определят още допустимите отклонения от предвижданията на ОУПО, условията, при които той може да се изменя и други налагащи се изисквания.

Планът следва да определи целесъобразна последователност на изработването на последващите подробни планове, като отчете приоритетите в обществения интерес, мащабите на инвестиционната активност по територии и потенциалните заплахи за компрометиране на ресурси или публични мероприятия при продължаване работата “на парче”.

За изработване на подробните планове е необходимо да бъдат изпреварващо осигурени актуални специализирани кадастрални карти.

VI. ОБЕМ, СЪДЪРЖАНИЕ И СРОК НА ДЕЙСТВИЕ НА ОУПОБ

1. Необходима изходна информация за изработване на ОУПОБ

По отношение на плановата готовност трябва да се отчете факта, че няма наличен стар общ устройствен план на община Борино.

Има изготвени и одобрени ЗРП на с. Борино, с. Ягодина и с. Буйново.

Има одобрена кадастрална карта от 2008г. за с. Чала.

Има изработен кадастрален план от 1990г. за с. Кожари.

Има одобрена кадастрална карта от 2010г. за с. Борино.

За изработване на ОУП на община Борино, Общинската администрация осигурява следните данни и източници на графична информация:

- *проучванията и анализите, изготвени за нуждите на настоящото Задание;*
- *цифрова картна основа на общината;*
- *топографски карти;*
- *документациите на предходни устройствени схеми и планове;*
- *набор от схеми с нанесени изградени главни проводи и съоръжения на съответната инженерна инфраструктура (транспортна, енергийна, В и К и др.) със съответни технически параметри;*
- *документациите на актуални схеми, планове и проекти, касаещи съответната функционални системи.*
- *междувременно настъпили промени на предназначението и по-крупни инвестиционни реализации*
- *промени в статута и/или режимите, отнасящи се за територии и обекти под особена териториалноустройствена защита*
- *актуални данни за развитието на туристическата инфраструктура, броя на туристическите посещения, икономическите показатели от развитието на отрасъла; актуални данни за състоянието на другите стопански сектори;*
- *планове, програми и др. документи, както и проекти за нови документи, имащи отношение към устройството на общинската територия*
- *друга необходима информация, достъпна чрез общинската администрация.*

2. Изисквания за фазите, обема, съдържанието, вида и начин на представяне на ОУПОБ

Изисквания към фазите, структурата, обема, съдържанието и последователността на видовете ППР на ОУП.

Според възприетия и заложен в действащата нормативна уредба по ТСУ и широко прилаган в устройствената практика методически подход видовете ППР по ОУП се разпределят основно в две части (фази):

- **I-ва фаза -** *Предварителен проект на ОУП*
- **II-ра фаза -** *Окончателен проект*

Предварителния проект трябва да съдържа:

- **Графични материали:**

1. Опорен план в М 1:10 000 (или М 1:25 000), изработен върху типографска карта с отразени кадастрални и други данни, в които се отразяват всички приети до момента частични разработки, действащата регулация и разработки в процедура.
2. Проект за Общ устройствен план на община Борино в М 1:10 000 (или М 1:25 000), в който се отразяват бъдещото развитие и устройството на територията.
3. Схеми:
   - План-схема за собствеността;
   - План-схема на начин на трайно ползване;
   - План-схема на вид територия;
   - Транспортно-комуникационна схема;
   - Водоснабдяване;
   - Канализация и пречистване на отпадни води;
   - Електрификация;
   - други схеми и илюстративни материали по преценка на ИЗПЪЛНИТЕЛЯ. Сродните по характер и/или тематика графични материали могат да се обединяват в общи схеми или в сборна схема в подходящ мащаб, позволяващ ясен графичен израз.
   - Правила за прилагане на Общия устройствен план на община Борино със специфични правила и нормативи;

- **Текстови материали:**

1. Обяснителна записка, изясняваща и обосноваваща проектите предложения. Същата включва и необходимите допълнителни проучвания и анализи, свързани с промените в актуалната обстановка, както и други специфични въпроси, произтичащи от проектното решение.

Окончателният проект трябва да съдържа:

Документацията на окончателния проект е със съдържанието, описано по-горе. В него се включват допълнения и нанасят корекции по предписание на общинската администрация, съставено на база бележките и препоръките от разглеждането на предварителната фаза.

Графичните материали на ОУПОБ се изработват в цифров вид върху цифрова картна основа – кадастрални карти и карти на възстановената собственост, предоставена от ВЪЗЛОЖИТЕЛЯ.

За обща информация се ползват сканирани и координирани топографски карти в М 1:10 000 (или М 1:25 000).

Цифровият модел на плана да съдържа база данни „Правила за прилагане на ОУПОБ" за устройството и застрояването на различните видове територии, устройствени зони и терени (вид, правила и нормативи за устройство и застрояване и др.) и да дава възможност за извличане на автоматизирани паспорти на видове територии, устройствени зони, терени и обекти, както и справки по зададени критерии.

Техническото изпълнение и оформяне на плановете и схемите да бъде съгласно изискванията на Наредба № 8 за обема и съдържанието на устройствените схеми и планове и да се предаде един оригинал, едно копие, както и на цифров носител.

Времеви график за изработване на предварителния и окончателен проект на ОУП на община Борино

Ефективното работно време за изработване на проекта на ОУП на община Борино се определя от възложителя – община Борино, но не може да бъде по-кратко от 14-16 календарни месеца, които се разпределят по фази, както следва:

- Фаза 1 – не по-малко от 10 календарни месеца;
- Фаза 2 – не по-малко от 4 календарни месеца.

Експертните и обществени проучвания се извършват в два цикъла от по 45 дни или общо 90 дни. Времето, необходимо за тяхното провеждане, както и времето необходимо за работа на Техническата комисия не се включват в ефективното работно време.

Изисквания към състава и професионалните качества на членовете на проектантския екип, разработващ ОУП

Проектантският екип, който ще разработва ОУП на община Борино се определя в процеса на кандидатстване по обществената поръчка. Предложението за състава и професионалните качества на разработващия екип следва да бъдат съобразени с определени изисквания в това отношение. Практическият опит по изработване на ОУП у нас показва, че работеща е практиката основното ядро на този екип да има постоянен състав от специалисти с по-широки професионални качества, които да участват през целия процес по изработването на плана.

Структурирането на разработващия екип може да има следната форма:

- Ръководител на авторския (проектантския) екип;
- Основен екип от ключови експерти;
- Допълващи експерти;
- Помощен персонал.

По своите функции ръководителят на авторския екип е и главен проектант на ОУП. Основният екип от ключови експерти се формира от специалисти, които покриват най-важните функционални системи и проблемни направления, а този на допълващите експерти – от сътрудници и консултанти.

Професионалните изисквания към ръководителя на разработващия екип и отделните групи специалисти са формулирани по следния начин:

1. *Ръководителят на екипа* следва да бъде архитект с професионална квалификация и доказан опит, както и с възможности за управление на екип от разнородни специалисти.

Другите основни изисквания към ръководителя на разработващия екип са:

- Добро познаване на действащата нормативна уредба в областта на регионалното и местното социално-икономически развитие и териториалното устройство и планиране;
- Познаване на стратегическите и планови документи на община Борино;
- Възможности да генерира идеи с концептуален характер;
- Познаване на управленските механизми, прилагани при управлението на града от страна на съответните институции;
- Умение за работа с комплексен екип.

2. *Основният екип* включва ключови специалисти - архитекти, икономист, инженер, демограф, еколог с познания в урбанистичното развитие. Идеята е те да отговарят на изискванията за покриване на основните функционални системи и проблеми, и е в състав от 8-10 членове. Същите следват да бъдат с професионална квалификация и с практически опит в сферата на устройственото планиране, регионалното и местното развитие, секторното и комплексното развитие на града, инфраструктурното развитие, опазване на природната среда и др.

Важно изискване към ключовите специалисти от основния екип е да имат опит в работа в екип с възможности за прилагане на комплексен подход в проучванията на територията, вкл. и по отношение на устройствените решения.

3. *Допълващите експерти и консултанти* – членове на авторския екип се определят от ръководителя (главния проектант) с оглед да допълват основния екип. Те също следва да са с висше образование по съответните специалности, да притежават експертни знания и опит в съответните функционални системи и проблемни направления – да разработват конкретни проблеми и др.

Някои от допълващите експерти – могат да бъдат привличани като консултанти.

4. *Помощният персонал* е със състав, който се определя в процеса на изработване на ОУП на община Борино. Той изпълнява технически задачи – събиране, обработка и подготовка на необходимата информация, участие при изработване и оформяне на текстовите и графичните материали по проекта на ОУП и др.

Професионалната квалификация и практическия опит на членовете на авторския екип (без помощния персонал) се доказват с документи за: завършено висше образование по съответната специалност; за научни степени и звания (ако има такива); други документи, доказващи професионална квалификация и практически опит в посочената сфера. Допълнителна информация за професионалната квалификация се получава от професионалните биографии (CV), включващи и пълен списък за участие в проекти в сферата на социално-икономическото развитие и устройственото планиране, както и от референции за изпълнени проекти.

Изисквания към финалните документи (текстови и графични) на ОУП на община Борино

Финалните документи на ОУП на община Борино съдържат в себе си всички резултати от извършените проучвания и предлаганите устройствени решения. В структурно и в съдържателно отношение същите следва да съответстват на изискванията на чл. 18 и чл. 19 от Наредба № 01/8 на МРРБ, както и да кореспондират на възприетата в устройствената практика по изработване на ОУП технологична последователност на предвидените за изпълнение ППР по фази, етапи и подетапи (ако са заложени такива).

В съответствие с възприетите фази, съобразно изискванията на нормативната уредба по ТСУ, финалните документи по първата фаза на проучванията (Предварителен проект на ОУП) включва обяснителна записка (текстови материали) и Проект за Общ устройствен план на община Борино в М 1:25 000.

Обяснителната записка като един от финалните документи съдържа в себе си както подробните аналитични проучвания (допълващи съответните аналитични проучвания в Планово задание, както и проучванията за перспективното развитие на територията (различните по вид и характер прогнози във варианти) и обосновките по устройствените решения. За представените в текстовата част данни задължително се изисква посочване на източника на информация.

Проектът за Общ устройствен план на община Борино като основен финален графичен документ е в М 1:25000. Обемът и съдържанието му, както и степента на подробност се определят съгласно изискванията на Наредба №8 на МРРБ и възможностите, които дава възприетия мащаб. Основният графичен чертеж на проекта се придружава от набор от специализирани схеми

в подходящ мащаб в зависимост от техния характер. Такива са специализираните схеми, съдържащи устройствени решения за системите на техническата инфраструктура (за транспорта, ВиК, електроснабдяването, газоснабдяването, далекосъобщенията, КИН и др. Към групата специализирани схеми, но в по-дребен мащаб (1:50000) се представя и схема "Външни връзки" на Борино. На нея се отразяват и границите на зоните на активно и непосредствено влияние на община Борино върху прилежащите територии.

Като финален (графичен) документ по първата фаза се включва и *Опорния план*. За целта се използват схемите, изработени паралелно с Плановото задание, като се допълват с някои елементи, които авторският колектив изработващ ОУП счита, че трябва да бъдат допълнително включени. Неговият мащаб, обем и съдържание се определят с Плановото задание за изработване на ОУП на общината. Финални документи по първата фаза са още *"Балансът на територията"* (опорен и проектен) съгласно изискванията на Наредба № 8 и "*Правилата за прилагане на Общия устройствен план на община Борино"*

Финалните документи по *втората фаза* на работата по изработване на ОУП на община Борино (*Окончателен проект*) са със същите обем, структура и съдържание, като тези от първата фаза, с отразени препоръки и бележки от обсъжданията (вкл. и обществените) на документите по първата фаза.

Към финалните документи на ОУП на община Борино се изработва *съкратен доклад* в обем до 50 страници текст и до 10 схеми в размер А3.
Друг важен финален документ на ОУП – община Борино, *"Програмата за реализация на ОУП".* Основен раздел на тази програма е *частта за спешни действия* в първите 5-7 години от приемането (утвърждаването) на ОУП. В този раздел се залага система от устройствени действия и мерки, обосноваващи необходимостта от изработване на поредица от подробни устройствени планове и инвестиционни проекти. Програмата за реализация на ОУП също подлежи на обсъждания и на съгласувателни процедури и се утвърждава от Кмета на община Борино. Те протичат паралелно с процедурите по обсъжданията на ОУП на община Борино.

VII. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Плановото задание за разработване на ОУП на община Борино е първата практическа стъпка по изпълнението на Решението на Общинския съвет – Борино за изработване на ОУПОБ. Тази потребност е обоснована с променените условия в социално-икономическото развитие на града, с новата нормативна уредба, с повишените изисквания и необходимостта от прилагане на нови подходи в устройственото планиране. Подобно съчетаване на подходите за социално-икономическото развитие и устройствено планиране е в пълно съответствие с основните постановки и принципите на възприетия в Европейския съюз *пространствен подход в развитието и устройственото планиране на територията*.

Със заданието се предлагат подходи за прилагане на устройствени решения при изготвянето на ОУП, които отчитат новите реалности в развитието и устройството на територията. Това налага ОУПОБ да бъде с висока адаптивност към измененията на факторите, оказващи влияние върху пространственото развитие.

ИЗПОЛЗВАНА ЛИТЕРАТУРА

Закони:

- Закон за устройство на територията
- Закон за регионалното развитие
- Закон за опазване на околната среда
- Закон за защитените територии
- Правилник за прилагане на Закона за възстановяване на собствеността върху горите и земите от горския фонд
- Закон за собствеността и ползването на земеделските земи
- Закон за енергетиката и енергийната ефективност
- Закон за туризма
- Закон за паметниците на културата и музеите

Подзаконови нормативни документи:

- Наредба № 8/14.06.2001 на МРРБ за обема и съдържанието на устройствените схеми и планове
- Наредба № 7 от 2003 г. за правила и нормативи за устройство на отделните видове територии и устройствени зони
- Наредба №4 за оценка на въздействието върху околната среда
- Наредба №2 за застрояване в земеделски земи
- Наредба № 1 от 1993 г. за опазване на озеленените площи и декоративната растителност
- Наредба №7 за хигиенните изисквания за здравна защита на селищната среда
- Наредба №9 за ползването на водоснабдителните и канализационни системи

Други източници:

- Общински план за развитие 2007-2013г. на община Борино
- Годишник – 2012г. към РИОСВ-Смолян за Състоянието на околната среда
- Информация, предоставена от Община Борино
- Информация, предоставена от Регионален исторически музей – гр. Смолян
- Информация, предоставена от РДГ Борино
- Информация, предоставена от ОПУ Смолян
- Планови задания на други общини